

Fregatt

2000. május-június III/2

TARTALOM

	Rózsa Dávid: Levél az olvasóhoz	2
Napló	Rózsa Dávid: Marihuána	6
	Szilágyi Zoltán: Ember a gáton	8
	Török Zsuzsanna: Néhány szó az abortuszról	10
	Török Zsuzsanna: Halálbüntetést?	11
IKSZ-akták	Dunkel Petra: Az eltúnti idő nyomában II.	14
	Peter Taylor: A kurzor (3., befejező rész)	15
	Rózsa Dávid: Ab irato	16
	Rózsa Dávid: Ítéletnap	16
	Rózsa Dávid: Modern parnasszus	17
	Bencze Nóra: (<i>Az ág koccan...</i>)	17
	Bernáth Andrea: (<i>Már nem írok...</i>)	17
	Bernáth Andrea: Azt hittem	18
	Bernáth Andrea: Majd összeszedem magam.	18
	mary j.: Esti mese	19
	Peter Taylor: Ha az Isten Nyulat adott.	20
	Rózsa Dávid: Szerelemszöttes.	22
	Dunkel Petra: Majd jövök	24
F-hírek	Szalai Vivien: Azok a nyári éjszakák	26
	Perity Ilona: Döketlenek.	26
	Dunkel Petra: A mi Oscarunk 2000.	28
	Peter Taylor: Az utolsó alkalom	30
Postaláda	Olvasói levél	32
	Thomas versei	37
Tudományos Rovat	Török Zsuzsanna: Nagy tájalakítás előtt áll az ország.	38
Társalgó	Peter Taylor: Egy év matek az Újvilágban	40

LEVÉL AZ OLVASÓHOZ,

amelyben – többek között – megemlékezem arról a napról, amikor Apám először jött értem az iskolába (azért mondom, hogy először, mert ez az eset számos alkalommal megtörtént anno). Szóval, az első – még osztályfőnöki órákkal teli – nap után ültem

az aulában,

és moccanni sem mertem. Azt képzeltem, irdatlan hosszúságú folyosó kezdődik a bejárattól balra – pedig pusztán néhány méter választott el a zöldre festett büfétől (ahol, különben, soha életemben nem vásároltam semmit; ez egyike számos pótolhatatlan mulasztásomnak). Csak azt akarom mondani, hogy mostanság valóban irdatlan hosszúságú folyosó kezdődik a bejárattól balra, és az épület is olyan hatalmas

lett, hogy egyetlen szünet alatt még a negyedét is képtelenség tisztességesen bejárni. Vagyis semmi különös nem történt – ma az van, amit én nyolc esztendővel ezelőtt kissé félénken elképzeltem, miközben vártam Apámat, aki különben jött, és megkérdezte, nem fogok-e fájni egy szál ingben a borzasztó szélben, és én azt mondtam, hogy nem, pedig tényleg roppant hűvös volt, annak ellenére, hogy aznap augusztus harmincegyedikét vagy szeptember elsejét mutatott a naptár – már nem tudom pontosan. Mindegy, így keletkeznek a mítoszok, és kész. A negyedik emeleti

klub

viszont már akkoriban maga volt a legenda. (Talán enyhe jóindulattal viseltetik a jelen embere e nagyszerű helyiség iránt, amikor klubnak hívja valós – és kevésbé titokzatosan, sőt, túlságosan is egyértelműen hangzó – neve helyett. Nem, ez nem ilyen egyszerű. Adjuk meg az elmúlt időknek járó kellő tiszteletet.) Rajzóra előtt néhány osztálytársam mindig felrohant, hogy megnézzé, mi folyik ott – ennek többnyire jó nagy visszafutás, esetenként egy-egy rúgás, a testnek nyakfogás általi felemelése lett a következménye. Az egykor szép napokat látott klub már nem létezik; három éve azért még meg lehetett tekinteni a dicső múlt dohányfüstös emlékeit. A negyedik emeleti folyosó másik végén ekkoriban

vitrinek

sorakoztak egymás mellett. (Ma a második emeleten vannak.) Tartalmuk egészen elborzasztó volt: embrió-másolatok, kibelezett egerek, félbevágott halak, idegen anyagokkal teletöltögetett madarak bámultak bele a semmibe, meg az egészen véletlenül odatévedt felső-általános iskolás diák sokdioptriás szemüvegébe. A felső-általános iskolás éppen ezért szinte sohasem járt a vitrinek felé; inkább

a könyvtárba

indult, ahol szeretett felmászni a vasrúdon húzogatható létrák tetejére, és ott, a világ – de legalábbis a könyvtár – legmagasabb pontján, olvasgatni. Ma már nem kell létrára mászkálni, hiszen mindenki számára elérhető magasságúak a polcok. Ráadásul sokkal nyugodtabban lehet napilapot, folyóiratot, könyvet böngészni, mint azelőtt, hiszen az ablak rácsait nem rezegetik meg folytonosan

az udvarról

érkező focilabdák. Részletkérdés, de nincsenek is rácsok a harmadik emeleti ablakokon. Régen viszont a harmadik emeleti könyvtár-ablakok nem léteztek: az új szárny helyén vöröslő salak-grund állt, ahol mindig folyt valamilyen játék. (Itt rúgtam életem mindmáig legemlékezetesebb gólját: csapatom támadása kifulladt, s míg a többiek beálltak védekezni, én oldalról orvul megközelítettem az ellenfél mit sem sejtő kapusát, és berúgtam a labdát a kapuba. Ezt a mutatványt eddig egyetlenegyszer sem sikerült újra bemutatnom – pedig már

gimnáziumba járok.

Igaz, lassan négy éve, tehát mindössze néhány napig még.) Első osztályban kétségtelesenül a Lúdas Matyi- és az általunk prezentált március 15-i előadás, valamint a két osztálykirándulás jelentette a legnagyobb élményt. Felhőtlenül boldog periódus volt ez a későbbiekhez képest, annak ellenére, hogy túlságosan is sokszor kellett addig szinte sohasem látott alacsonyágú érdemjegyekkel farkasszemet nézmem. Ma már, természetesen, egyáltalán nem érdekel, milyen tárgyból kaptam év végén négyest vagy hármast – csak az számít, hogy jól éreztem magam, és erre szívesen is emlékszem vissza. A Mosonyi utcát nem szerettem. Túl rideg volt. Apró termék, apró betonudvar – diákéletnek meg egyre apróbb színvonalú *Rőt Rezeda*. Hogy javítsunk a közérzetünkön, néhányan kitaláltuk, hogy elindítjuk

a Fregattot,

amely azóta is rendületlenül szeli a betűk tengerének habjait. Lelkesen írtunk, fénymá-soltunk és plakátoltunk – talán nem feleslegesen. Ugyan nem adtunk el soha három-száz példányt – amint az a *Diákszó* három évtizedes pályafutása során megszokott volt –, de mindig elfogyott annyi, hogy úgy érezhettük, fontos, amit csinálunk. Egyik szabad délutánomon nekiálltam, és kiszámoltam: több, mint ötven ember írt rendszeresen – vagy kevésbé rendszeresen – a lapba.* Ez jó. Tartottunk Fregatt-bulit az iskolában (akkor volt vendég a M.É.Z.), elmentünk táborozni a Velencei-tóhoz – igaz, a velünk tartó egyetlen nem-szerkesztőt odaérkezésünk után azonnal bezártuk a faházba, és csak másfél óra múltán szabadítottuk ki, miután észrevettük, hogy mindkét röplabda-csapatban ugyanannyian vagyunk, annak ellenére, hogy páratlan számban indultunk el Budapestről. Erős a gyanúm, hogy a Fregatt útja jövőre is folytatódik. Merthogy találtunk magunknak utódot. Ez is jó. Az kevésbé, hogy januártól folyamatosan az az érzésem, rossz dolog felnőni. Meg „érettnék” lenni, a szó iskolaügyi értel-mében. Januárban szalagot kaptunk, pénteken pedig elballagunk. Elkészültek az utolsó osztályfényképek. Egy Rákóczi úti könyvesbolt kirakatában pedig ott büszkélkedik

a tablónk

Most biztos félek az ismeretlentől, de ez az érzés elmúlik majd egyszer. Mert – akárhogy is, de be kell vallanom – én szerettem nyolc éven keresztül ebbe az iskolába járni. Jól éreztem magamat mindkét osztályomban, és örülök annak, hogy ismerhetem azokat, akiket ismerek. Szóval, néztem a tablóról készített kicsinyített másolatot, és először szomorú lettem. (Nem azért, mert rosszul sikerült, sőt, éppen ellenkezőleg: túl jó lett. A képen olyan vagyok, mintha nem is én lennék. Ez kifeje-zetten előnyös.) Eszembe jutott, hogy egyszer minden anyagi elmúlik – ez a tabló is, de csak és kizárólag miután kellőképpen elrongyolódott, egyes részei cafatokra sza-kadtak, és mindörökre elvesztek. Aztán megnyugodtam, és elvigyorodtam. Rég nem lesz már Horváth Mihály tér, nyolcadik kerület, sőt, egy darab bevásárlóközpont sem – de mi egymilliárd esztendő múlva is ugyanúgy fogunk mosolyogni, mint azokon a

barnított felvételeken, egyszerűen azért, mert nem kattoghatott hiába a

fényképezőgép

Rézsza Dávid

* Itt ragadnám meg az alkalmat, hogy köszönetet mondjak azoknak, akik hosszabb ideig segítettek a Fregatt fennmaradását: Bencze Nórának, Budai Viktóriának, Hajdu Csillának, Hasszán Tamásnak, Horváth Georginának, Számadó Júliának, az elnyűhetetlen Peter Taylornak – és persze Hermann Tamásnak, aki kitalálta a lap címét. Eredetileg ugyanis *Sapiens* címmel jelentettük volna meg. A Tudományos Rovat pedig cikksorozatban idézte volna fel az emberré válás folyamatának legfontosabb állomásait. Örülök, hogy végül győzött a józan ész!

marihuána

az ember mindig megtalálta a módját hogy miképpen teheti tönkre magát mostanában a „tépés” van divatban az ember leül a kisasztal mellé cigarettapapírba fűvet tölt majd „teker” rajta néhányat összenyálazza a végét és késő este élvezettel elszívja

sohasem értettem az egész mire jó úgyhogy megkérdeztem „mert ellazulsz és megismersz más világokat és még mellékhatása sincs mint az alkoholnak a részeges állandóan ugyanazt érzi míg ‘tépni’ mindig más ráadásul keményen inni nem lehet nagyon sokáig ezzel szemben ismertem egy hetvenes férfit aki tizenkét éves kora óta tépett és csak olvasni felejtett el mire megöregedett” „és nem félsz hogy te is” „én nem félek mert hülyének lenni jó különben is minél többet tud az ember annál inkább kénytelen látni hogy valójában semmit sem tud úgyhogy nyugodtan füvezek továbbra is” „tisztában vagyok vele hogy nem egészen jó kifejezés de mondd csak nem ‘emberibb’ tudni hogy nem tudsz semmit mint nem tudni semmit” „tényleg baromi rossz kifejezés”

egyébként azt is megtudtam hogy amióta meghozták európa egyik legszigorúbb drogtörvényét azóta sikk lett a füvezés mindenki „tép” ma már a „lecsó” meg a „csokoládé” sem ugyanazt jelenti mint régen és ez szörnyen kiábrándító persze nem mindig „jön be” a dolog és akkor nem marad semmi csak a bódultság meg a karikás szem

mondták próbáljam ki nem lesz tőle semmi bajom azt válaszoltam „nem köszönöm engem teljesen hidegen hagy” persze előfordulhat hogy egyszerűen gyáva voltam és tényleg nem történt volna semmi ha elszívom azt a fojtószagú cigarettát fogalmam sincs

egyet biztosan tudok a törvényt ugyan nem a döntések társadalmi hatását jobban mérlegelő szociológusok szavazták meg de ez még nem jelenti azt hogy így kell kifejezni egyet nem értésünket vagy így kell lázadni a szabályok ellen sőt nem hiszem hogy a fű többet tud segíteni mint a másik ember mert

mindig van jobb megoldás

rózsa dávid

EMBER A GÁTON

Néhány hete minden híradás ugyanúgy kezdődik, ugyanazzal a hírrel. Mi meg ülünk a televízió előtt, vagy hallgatjuk a rádiót és drukkolunk, hogy megint az ember győzedelmeskedjen. Lehetünk akár a Kisalföldön vagy a Mecsekben, esetleg Szegeden, de bízunk benne, hogy társaink megint megnyerik a harcot. Biztatjuk őket, de semmi több. Persze, ha mi szereplnénk a tévében, szeretnénk, hogy segítsenek.

„Nyári napnak alkonyulatánál megállék a kanyargó Tiszánál” – mondhatnám, midőn áprilisban ránézek a Disco-ra, ahol most bűvárpartit lehetne tartani. Gondolom, telefonálok, bár a telefonkönyvet már nem látom a víztől, ezért inkább kihagyom. Feljebb egy picivel a pincékben most hangversenyt tartanak a levelibékák. Néhányan azt mondják, hogy most lehetne tartani úszás és biológia órákat, hiszen minden megtalálható helyben. Fedett rész „medencével”, békákkal és más folyami dolgokkal együtt. Az utca is medencével van teli – félig feltöltve – fehér korlátok közé szorítva. Feljebb pedig a gáthoz érkező dömpereket látom termőfölddel vagy más földdel megpakolva.

„Szolnok, Szolnok állomás. Tájékoztatjuk Tisztelt Utazóközönségünket, hogy a Tisza magas vízállása miatt vonatpótló autóbusz indul 13:20-kor Szajolra a kettes terminálról.” „Értesítjük utasainkat, hogy Szolnok és Tószeg között a Volánbusz bérletei is érvényesek a vonatokon.” Amikor lefelé utazom tovább, látom, hogy éppen a hid lábait nyaldossa, vagy éppen veled egy szinten – ha nem magasabban – van a Tisza. Mindenhol teherautók fordulnak homokkal. Markolók markolják a földet. Viszont amikor beérsz a városba, és elhagyod a vasútállomást, látszólag semmiben sem különbözik egy szokásos hétköznaptól: mindenki dolgozik, a srácok meg a lányokkal csevegnek – kihasználva a tavaszi szünet adta alkalmakat. Leérve a folyóhoz – ami lassan vánszorog tőled egy lépésnyire –, megállapítod, hogy még emelkedhet a gátkorona szintjéig. Távolabb nézel, és látod, hogy a tíz–húsz méter magas fák félig vízben állnak. „És hol a meder?” – teszed fel a kérdést. Itt a válasz: a fáknál, úgy 200–500 méterre.

Megérkezvén a helyre, ahol már homokzsákok is találtam, meg harminc embert, aki lapátolt. Beszállnék segíteni, társam Laci – a Blend-a-med-től. Mondta, hogy délelőtt tizenöt óvónővel segített itt, és nem volt csend, az biztos. Most valamennyire jobb a helyzet, találunk más témákat is. Körülpásztázom a területet miközben lapátolok. A gáttal párhuzamos utcában kicsi víz és két sor nyúlgát van, a gátakon pedig néhány helybeli báméskodó nézi a folyamot. Hangulat van és ásványvíz is – öt méterenként egy vagy több üveg –, midőn megérkezik az uzsonna (pogácsa és egyebek) az egyik nevezetesebb párt támogatásával – de a dolognak ezzel a részével már senki sem foglalkozik. Estére mindenki haza; az éjszakások jönnek – én maradok velük, és jobban körülnézek. Jobban megvizsgáljuk a gátat és a vízágyon a buzgárt, majd betemetjük – az ágyat. Nyugalom, csend és békakoncert, miközben a legnagyobb árvíz vonul le a fejünk felett. Érkezik a vacsora (friss zsíros kenyér és tea). Megmutatják nekem a pincéket – vagyis a medencéket –, majd nekiállunk tábortüzet rakni. A víz a táborhelyünkül szolgáló udvarban még nem érte el az ajtót, így nyugodtan

közlekedünk. Este semmi vészes, csak egy buzgár a gáton (utóbb kiderült, hogy csőrepedés), és jó hangulat.

Reggel van. Érkezik húsz tűzoltólapát és négy talicska is, meg a dömperek újra. (Összesen öt kocsi fordul; egy fordulás körülbelül 45 perc, és legalább 12 órát dolgoznak. Meg lehet tippelni hogy mennyi homokot építetett be a gátba a rajta levő munkagép.) A hajónak a víz továbbra is ugyanaddig ér, miközben a hajóállomásból már csak a tábla látszik ki. – És lám, ahol tegnap még veteményes volt a kertben, ott reggelre már csak csizma kell, meg újabb 50 méter homokzsák! Jól jön a tartalék szivattyú is, ami most érkezik meg a szervizből. Kellemetlen volna, ha a védvonalat egy utcával hátrébb kéne helyezni – pedig még csak reggel 7 van. Dolgoznak a kezek – meg a szívek –, töltjük a zsákot, toljuk a talicskát, kínozzuk a hátunkat, és emeljük a (nyúl)gátak szintjét. Érkeznek a helyiek segíteni – néhányuk ismerős tegnaptól –, és az átnedvesedett gátat védjük, és húzzuk fel az újabb gátsorokat. Repülnek a viccek is. Mikor húznám visszafelé a taligát: „Hogy folyik ott a víz!” – felkiáltás, és mindenki a gátra néz, majd rohan zsákkal vagy nélkül a gátra. Eltelik két másodperc, majd a főnök mondja (és látjuk is), hogy a víz az előre kialakított mederbe folyik, de azonnal elkezdhetjük emelni a meder szélén található töltés falát, ami eltart órákon keresztül is. Hogy mi történt? Állítólag feltört a talajvíz.

Mindenki áll már sorban a gáton, haladnak a zsákok kézről kézre a polgármester, nyolcéves kislány, anyuka, diáklány és barátja kezén, miközben a főnök is adogatja (és emellett irányít is), de jó a hangulat, viccelődünk – miközben valaki közölünk térdig sülyed a homokban – rossz helyre lépett. Mellettünk egy lépésnyire nyaraló, ahol az udvarban éppen kényelmesen üldögélnek a tulajdonosok, és (hogy ők is adnak két kartonüdítőt), vígan játszanak tovább. (Persze, nem is fordul meg a fejükben, hogy segítsenek, pedig ha nem figyelünk, délutánra már nekik is csizma kéne ahhoz, hogy járhasanak a házukban.) Egy óra után pohár üdítő, majd folytatjuk, miközben egy nagymama érkezik, és unokáit keresi, akiket meg is talál közöttünk. Két óra tájban érkezik az ebéd (stílszerűen rántott hal – persze felvetődik a kérdés, hogy nem cianos-e). Estére, mire jön a váltás, az egész szakaszon legalább húsz centimétert emeltünk. Volt, ahol új medencéket csináltunk, hogy a víz oda folyjon, és onnét ki tudjuk szivattyúzni a folyóba. Nem unatkozunk, és nem félünk. Napnyugtakor (baráti társaságban) öt katona érkezik Ceglédre. Amilyen figyelmesek, még sört is hoznak (utólag kiderül: alkoholmentes), és a szokásos uzsonna is megvolt a párt támogatásával. (Még reggelre is maradt belőle, akkora kalácsokat hoztak.) Volt, amikor a feltöltött homokzsákokat ki kellett borítani – amiket előtte lapátoltunk be –, mivel egy helyen annyira vizes volt a gát. Este – kihasználva az alkalmat – a katonák szétnéznek a városban, majd reggel 5-kor kelünk fel. Két óra múlva indul a buszom hazafelé, pedig maradnék még.

Jellemző, hogy amikor visszafelé utaztam, találkoztam egy öregemberrel, aki Szolnokról ment vissza Kecskemétre – miután hazaküldték aludni, mert már harminchat órája segített a gáton.

Szilágyi Zoltán

NÉHÁNY SZÓ AZ ABORTUSZRÓL

Magyarországon éppúgy, mint a világ más országaiban a közelmúlt és napjaink egyik legégetőbb problémája az abortusz. Mindenek előtt meg kell vizsgálnunk, hogy egyáltalán a nők miért kényszerülnek ilyen nagy számban a terhesség megszakítására.

A fiatalok teherbeesése az elmúlt évek során egyre nagyobb százalékban következett be. Ennek oka a felvilágosatlansághoz, szülői felelőtlenségre vezethető vissza. A magyarországi általános iskolák ötven százalékában az évente egyszeri védőnő által történő felvilágosítás nem bizonyul elegendőnek, és hatékonysága nem megfelelő. A probléma sok esetben szülői gondatlanságból, oda nem figyelésből, rossz példamutatásból ered.

Így a fiatalok, akik még nem rendelkeznek önálló egzisztenciával és az elemi iskolát sem fejezték be, a legtöbb esetben abortuszra kényszerülnek. Jelentős azon fiatal nők száma is, akik már a gyakorlatban képesek lennének egy gyerek vállalására, de „válsághelyzetre” hivatkozva meg kívánnak szakítani egy születendő életet. Ez jelenthet bizonytalan anyagi hátteret, rendezetlen családi státuszt, egészségügyi problémára való hivatkozást, stb.

Elgondolkoztató az a kérdés, miszerint az államnak milyen szintig van beleszólása egy esetleges terhesség-megszakításba. Hiszen az állam – látva, hogy a népességszám évről évre látványosan csökken – igyekszik az abortuszok számát csökkenteni. E mellett nyomós érvnek bizonyul az ún. *Pro life* irányzat, amely szerint az élet a fogamzás pillanatában kezdődik, és ami szem előtt tartja a magzat élethez való jogát. Ezzel áll szemben az úgynevezett *Pro choice* irányzat, amely az anya önrendelkezési jogát tartja előbbrevalónak. Ez is jogosnak tekinthető, hiszen nem várható el sem egy gyermekanyától, sem egy felnőtt nőtől az, hogy a népesség fogyatkozást figyelembe véve kötelező jelleggel hordjon ki egy gyermeket, akinek rossz körülmények között kellene felnőnie, és esetleg nem részesülhetne megfelelő gondoskodásban.

Az ember életében az állam törvényei mellett egyenrangú félként szerepelnek az Egyház tanításai is, melyet nem szabad figyelmen kívül hagynunk. Az első emberpár megteremtésekor Isten ezt mondta: „Szaporodjatok, sokasodjatok.” Az elsődleges cél az emberi élet továbbadása. A tanok a termékenységet a házasság ajándékaként és céljaként hirdetik, a még meg nem született gyermeket emberi személyként kezelik. Ebből egyenesen következik, hogy az Egyház elfogadhatatlannak tartja a sterilizálást illetve a fogamzásgátlást. Kimondja, hogy a gyermeket nem szabad tulajdonnak tekinteni. Ezen a téren egyedül a csecsemő rendelkezik jogokkal, azzal, hogy a szülei a házastársi szeretet sajátos aktusának gyümölcse legyen és azzal a joggal, hogy fogantatása pillanatától kezdve személyként tiszteljék. A gyermeket védelmezni, gondozni, ápolni kell a lehetőségekhez képest. Tehát, még az anya sem dönthet gyermeke élete felől, és az abortusz bűnnek számít, mely súlyosan ellenkezik a természeti törvénnyel. Ezzel kárt okozna a csecsemőnek, a szülőknek és az egész

társadalomnak is. Terhesség-megszakításról csakis egy esetben lehet szó, ha a születendő gyermek az anya életét veszélyezteti.

Jelenleg Magyarországon indikációs rendszer működik, miszerint az anya valamilyen okra hivatkozva megszakíthatja a terhességét. Viszont létezik egy ún. háttér szabályozás (mely más országokban elfogadott), ami kimondja, hogy az anya a tizenkettedik hétig dönthet, később pedig csak különleges okra hivatkozva vehet véget a magzat életének.

Magyarország az abortusz kérdésében jelentős reformokra szorul. Jelenleg is folyamatban van egy új szabályzat, miszerint az állam csak és kizárólag azokat a (vizsgálat alapján meghatározott) abortuszra kényszerülő nőket támogatja jelentős összeggel, akik erre ténylegesen rászorulnak.

Véleményem szerint az államnak más módon is segítséget kellene nyújtania. Szükségszerű lenne nagyobb hangsúlyt fordítani a megelőzésre.

A nem kívánt terhességet az általános iskolákban hetedik ill. nyolcadik osztályban a tantervbe beiktatott felvilágosító jellegű órákkal kellene megelőzni. Az ingyenes tanácsadást lehetővé kellene tenni még a terhesség bekövetkezése előtt és az orvosokat is feltétlenül érdekeltté kellene tenni abban, hogy minél kevesebb nőnek javasolják az abortuszt; a hálapénz gondolata nem lenne szabad, hogy befolyásoló tényező legyen.

Török Zsuzsanna

HALÁLBÜNTETÉST?

Maga a szó nem ismeretlen számunkra, de szokatlan. Magyarországon ugyanis csak egy éve vezették be a valóban életfogytig tartó szabadságvesztést. A világban ez nem mindenhol jellemző, például Amerikában nem minden államban, Japánban pedig egyáltalán nincsen. A megosztottságból is láthatjuk, hogy nem minden állam, illetve kormány ért egyet a leg súlyosabb ítélet bevezetésével és végrehajtásával.

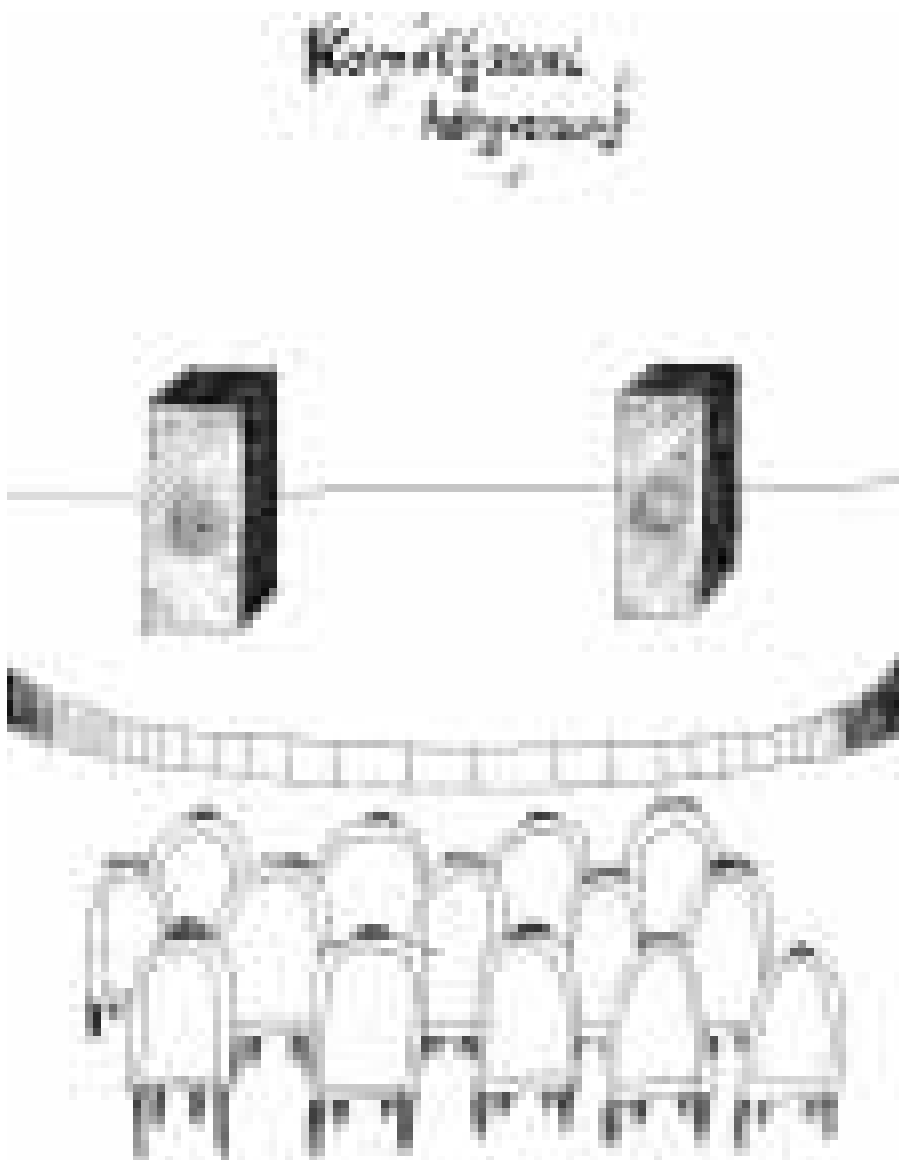
Mielőtt állást foglalnánk a halálbüntetés ellen avagy mellett, vizsgáljuk meg a kiváltó okait.

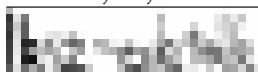
A statisztikákból és a mindennapos hírforrásokból egyre többször kell szembenéznünk az erőszak, a brutalitás, a maffia jellegű, sőt kábítószerrel elkövetett bűncselekmények tényével, melyek értelemszerűen irritálják a társadalmat. Az agresszióra sokan agresszíven is válaszolnak. Úgy gondolják, hogy a bűnösöknek tetteikért maximális mértékben felelniük kell. Egy vagy akár több emberi élet kioltásáért a legkevesebb, amit viszont adhatnak, az a saját életük. Egyes társadalmi csoportok felháborodottan nézik, amint ezek a bűnösök az adófizetők pénzén a börtönökben egy teljes emberi életet leélenek. Ugyanis az ellátást, a villanyt, a vizet és az ott dolgozók fizetését az állam finanszírozza. Az ország bevételeinek jelentős hányada pedig az adófizetők pénzéből származik. A halálbüntetés végleges megoldásnak tűnik, hiszen nem kell a bűnösökre még külön pénzt fordítani és a társadalom számára is elrettentő példaként hathat.

Mások úgy vélik, hogy szolidabb eszközökkel is el lehet érni ugyanezt a hatást, s talán még hatékonyabbnak is bizonyulhat. Ezen vélemények szerint nem a büntetés ideje, hanem az elkerülhetetlensége, vagyis a hatékony felderítés, a rövid időn belül kiszabott bírói ítélet és a társadalom bűnmegelőzésben vállalt fokozottabb szerepe tarthatja vissza a bűnözőket. Annak, aki elveszti a szabadulás lehetőségének reményét, már nincsen esélye, nincs miért élnie. Ez kegyetlen büntetés, márpedig a jogalkotó nem lehet kegyetlen, s a társadalomnak is megbocsátónak kell lennie. Másfelől, súlyos problémákat okozhat az, hogy az életük végéig bebörtönzötteknek nincsen veszténivalójuk, vagyis tehetnek bármit, meggyilkolhatják fogva tartott társaikat vagy akár a személyzetet is, súlyosabb büntetést már akkor sem kaphatnak. A társadalom nagy részét a vallási tanítások is döntően befolyásolják, így nem szabad figyelmen kívül hagyunk az egyházi tanokat. A Szentírás szerint a társadalom közjávána megőrzése megkívánja, hogy ártalmatlanná tegyék a támadót. E téren az Egyház hagyományos tanítása elismerte a törvényes közhatalom jogának és kötelességének jogosságát, hogy szigorú büntetést szabjon ki az elkövetett bűntény súlyosságának arányában, nem zárva ki rendkívül súlyos esetekben a halálbüntetést sem. A büntetés célja a közrend megőrzése és az emberek biztonságának szem előtt tartása. Végül a büntetésnek gyógyító hatása is van, lehetőség szerint hozzá kell járulnia a bűnös megjavulásához. Ha a vérontás nélküli eszközök elegendőek ahhoz, hogy az emberi életet a támadók ellen védelmezzék, megőrizték a közrendet és az emberek biztonságát, akkor a hatóságoknak ehhez kell magukat tartani, mert ezek jobban megfelelnek a közjó konkrét feltételeinek és jobban alkalmazkodnak az emberi személyiség méltóságához.

Véleményem szerint hibát követnénk el, ha bármelyik végletes megoldást követendőnek tekintenénk, ha a halálbüntetés mellett ill. ellen foglalnánk állást. Kompromisszumot kell kötnünk, úgy hogy mindkét csoport elvárásainak megfeleljünk. Az egyházi tanokat figyelembe véve elsősorban törekedni kellene az eljárások meggyorsítására és arra, hogy az igazság minél hamarabb napvilágot lásson. Lehetővé kellene tenni a bebörtönzöttek aktív foglalkoztatottságát, melynek gyümölcse az állam számára válna. Ez szolgálna követendő példának és azoknak akik bűncselekmény elkövetésével próbálnak vagyoni szert tenni, elrettentő példa lenne, hiszen még a börtön is munkára sarkall. Az ott történő foglalkoztatás egyik eleme egy bizonyos szintű oktatás lenne, melynek magában kellene hogy foglalja a jóra való tanítást és minden egyes ember számára egy új életcél kitzését. A magyar jogalkotóknak a svéd gyakorlatot kellene követniük, a skandináv országban ugyanis időről időre megvizsgálják, hogy az elítélt személyiségben meg van-e az a változás, amelynek köszönhetően visszaengedhető a társadalomba. Az Amerikában alkalmazott gyakorlattal pedig kivédhető lenne az ellenzők leggyakrabban hangoztatott ellenérve, miszerint visszafordíthatatlan a téves ítélet miatt végrehajtott halálbüntetés. Az Egyesült Államokban ugyanis akár húsz évet is várnak – miközben újra és újra megvizsgálják az ügyet – s csak azután hajtják végre a halálos ítéletet.

Török Zsuzsanna

AZ ELTŰNT IDŐ NYOMÁBAN II.

– 30 –

Kimentek, illetve kimentek az udvarra tollaslabdázni. Ketten. A fiúk rögtön birtokba vették a focipályát – már egész nap erre vártak –, ők meg egy kis helyet kerestek maguknak. A szalagáló napközisek között még volt is egy tollaslabdázásnyi terület. Elkezdtek játszani (ő közben kapkodta a fejét, nehogy megüssön valakit rózsaszín nyelvű ütőjével). Néha egy gyerek jött a labdjáért, ami odagurult; kislányok vonultak el kettesével-hármasával valami nyugodtabb zug felé, megtárgyalni az élet dolgait. Két labdamenet között örömmel figyelte ezt az egész nyüzsgő forgatagot. Hirtelen három gyerekre lett figyelmes. Ugrókötélt volt náluk, és „Rózsa, szegfű, ibolya”-t játszottak. Az egyikük – aki ugrált – elkezdte a jól ismert rigmust, neki pedig földre gyökerezett a lába. Hogy még játszanak ilyet.

Ha teljesen át is építették azóta, emlékszik erre az udvarra. A nagy fára, a kis házra, a homokozóra is (ami már nincsen ott). Kisebbfajta birodalom volt ez akkoriban. Emlékszik a salakos részre a most beépített telek helyén; a tornaórákra az udvaron (amikor körbe kellett futni a betonpályát – jóformán maraton). Csupa ilyesmi: csak néhány kép villant fel előtte. Egy pillanatra letette az ütőt; várt, hogy még több eszébe jusson. Körbenézett, hogy ne felejtse el a három lányt, akik nem is tudják, mekkora örömet szereztek neki a „Rózsa, szegfű, ibolya”-val, amikor őneki már csak harminc napja volt hátra középiskolás tanulmányaiból. De – mint nagy negyedikes – nem regulázta meg az időközben velük csúfolódní kezdő fiúkat; a „béna bige” kiabálások inkább jólesően dobogtatták meg a szívét. Még hátra van a ballagás, az érettségi – amiknek fel kell tenni a pontot az i-re, de ő már most elkezdte a visszaszámlálást. Amikor – németóra előtt – mondták neki a harminc napot, leginkább szomorúságot érzett – pánikhangulattal vegyesen. Majd reggelente, ha bejön, a lépcsőn felfelé csak arra fog gondolni, hogy 30, 29, stb. – mondták akkor. Azóta – egy napja – tényleg így jár iskolába. Közben rájött, hogy ezt már sokkal előbb is megtehetné volna, mert valahol minden nap egy volt a néhány utolsóból. *Harminc* – mondta magában reggel. „Rózsa, szegfű, ibolya” – mondta a kislány.

Először az ebédlő, aztán az alagsor felé próbált kimenni, de három zárt ajtóba ütközött. A földszinti folyosóra nyíló ajtó viszont nyitva állt. Még egy pillantás a gyerekekre; kifelé a faliújságokat olvasgatta, hogy elevenébe találjon egy vers is az egyikben. „Mi ez?” – kérdezte Vén Rigó. / ‘Tavaszi’ – felelt a Nap. / ‘Megjött?’ – kérdezte Vén Rigó. / ‘Meg ám’ – szolt a Nap. / ‘Szeretsz?’ – kérdezte Vén Rigó. / ‘Szeretlek’ – felelt a Nap. / ‘Akkor hát szép lesz a világ?’ / ‘Még szebb és boldogabb.’”

Harminc nappal ezelőtről óvodai ünnepélyek versemléke, rózsza, szegfű, ibolya.

- 29 -

M*i az?* – nézett fel kicsit kábán a padtársára. Épp arra koncentrált, hogy ne aludjon el. Hallotta, hogy valamit kérdez tőle, de inkább visszakérdezett, hümmögött, és visszamerült az álmoságába. Folytatta az erős odafigyelést a füzet egyik kiszemelt pontjára, ami néha próbált táncba kezdeni a szeme előtt, de ő elejét vette ezeknek a próbálkozásoknak. Felnézett, ásított egyet, és kezdte az egészet előlről. De azt is tudta, hogy már nem bírja sokáig. Valami olyanra kéne gondolnia, ami feldobja. Ha van ilyen. „Les Vigas” – jutott eszébe a felirat, amit nemrég látott a buszból. Akkor is éppen az alvással küszködött. *Már megint valami angol szó* – gondolta benne bosszúsan a nyelvőr, míg megértette a szójátékot. Utána – hazafelé – már ismerősként figyelte a kiírást (egy drink bar-ét). 1:1. Életbölcesség, jelmondat két szóba tömörítve. Bízgatás végszükségben, hogy még nincsen minden veszve. Ha mégis, lesz vigasz. A borban vagy máshonnan, túllépve a mai kocsmán. Szétfoszlott fáradtsága kódén átfénylő neonfelirat – félre ezzel a csüggedt kábasággal. Zsonganak a szavak körülötte, álmosan néz fel újra, már nem tudja, miről van szó. Ma este sem lesz sok alvás. De Les Vigas.

- 28 -

A megszokott útvonalon ment hazafelé. Könnyeden, vidáman lépegetett. A benzingőzön, rothadáson át is érezni vélte az eltéveszthetetlen illatot. Látni vélte a rügyeket, és érezte, hogy kipp, kopp, itt van a tavasz. Egy hete ugyan még havazott, és tegnap vette fel másodszor a vékonyabb kabátját a vékonyabb szállal a téli intermezzo után, de az utóbbi már annak a jele, hogy megérkezett. Észrevétlenül, ahogy szokott. Néhány közhelyes fordulattal, de tényleg süt a nap, a világoskék háttér előtt kirajzolódnak a háztetők. Újra előkerülnek az emberek; a padon ketten is ültek, és békésen olvastak; a kis téren kicsit satnyán, de azért kinőtt a fű. Kipp, kopp, köveznek is. A falat verik le a házban az egyik lakás bejáratánál. Kipp, kopp. Száll a fehér por mindenfelé. Átgázol a törmeléken. Száll a fehér por; a napsugarak még a kidobott öreg kádat is megtavasztatják az udvaron. Meg kicsit őt is. Meg a huszonnyolc napját.

Dunkel Petra

A KURZOR 3., befejező rész

Pár nap sem telt bele, és kezdtek visszatérni a régi emlékek. David Gavieri, világ-hírhedt bankrabló, többszörös körözött bűnöző. Mikor elfogták, 370 évet kapott, felfüggesztés nélkül. Egy ajánlatot tettek: ha részt vesz egy kísérletben, szabadul. Annyit mondtak neki, hogy egy hipnózison fog átesni, és utána valószínűleg elfelejt mindent. Az ő dolga csak az, hogy a kapott szerepet élje át, és cselekedjen lehetőleg minél több jót.

És most véget ért a kísérlet. Igaz, hogy nem hipnózis volt, hanem titkos szimuláció, melyben valószínűleg többszáz másik rab is részt vett. A lényeg viszont az, hogy ő,

David szabad végre. De melyik David? Gavieri vagy Wilson? Az előbbi pillanatnyilag valószínűbbnek tűnik, az utóbbi megszokottak és hízelgőbbnek. Az előbbire csak távolról, kívülállóként emlékszik, az utóbbi talán sohase létezett.

David egy hét múlva ismét találkozott Johannel. Visszafeküdt az ágyba, abba az ágyba, amelynek egy alku miatt huszonhét évig foglya volt, melyet most szabad akaratából foglalt el. Végredeletében Johant arra kérte, hogy ne ébressze fel, még akkor se, ha *odaátról* halált jeleznek a műszerek.

Hetven boldog évet töltött el a Földön. Ezúttal nem David-nek hívták és nem akarta megváltani a világot. Testét kilencvenhét év szimuláció után „örök” nyugalomba helyezték. Lelke – ha igazak a legendák – talán valóban a mennyekbe került.

A tizenötödik emeleten újra csend honolt, a gép újabb jelszóra várt. A kurzor lassan, baljóslatúan villogott az Univerzum képernyőjén.

Peter Taysler 1999. március 29.

RÓZSA DÁVID: AB IRATO

A halász mindig hazudik –
cselet vet a halaknak.
Arcátlan mindentudása
sötétített ablak.

A hentes csak igazat mond.
Nem kertel, ha kérdik,
szálkáz-e néha Végtelent,
asszonyt, fiút, férfit.

A hűtőm otthon nem beszél;
sejtelmesen hallgat.
Zacskóban nyújt menedéket
mindenféle halnak.

ÍTÉLETNAP

„A korhadt
idő-viskó
rései közt
megvesztegetett szél süvít
nádfoteles nappalimba.”
Kinyitom a jegyzetömböt.
Szavaim fölött glória ragyog.

MODERN PARNASSZUS

Találkoztam a Múzsával;
megcsókolta homlokom.
„Tovább” – kérleltem. Reggel
fáradtan ébredt ágyamon.

BENCZE NÓRA: (...)

Az ág koccan,
zörög az erdő,
mélykék eget
fújnak a felhők,
süvít a hideg
fázik a kezed:
„Messze menni,
gyorsan futni,
körül se nézni,
csak elmenekülni,
önmagadat elrejtteni
eltemetni, elfeledni.”
Talán egyszer
Titkos Földön
körülvessznek
fátylas tündék
egyedül csak
ők ismernek
gyerekhangon
kinevetnek.

BERNÁTH ANDREA: (...)

*Sok szeretettel az érettségi
szöveggyűjtemény részére*

Már nem írok verseket
Már nem vagyok gyerek
Tizennyolc éves lettem én
S ez nem költemény

AZT HITTEM

Azt hittem, okos vagyok...
De csak kedves.

Azt hittem, kedves vagyok...
De csak közönyös.

Azt hittem, közönyös vagyok...
De csak esetlen.

Azt hittem, esetlen vagyok...
De csak gyermek.

Azt hittem, gyermek vagyok...
De csak önző.

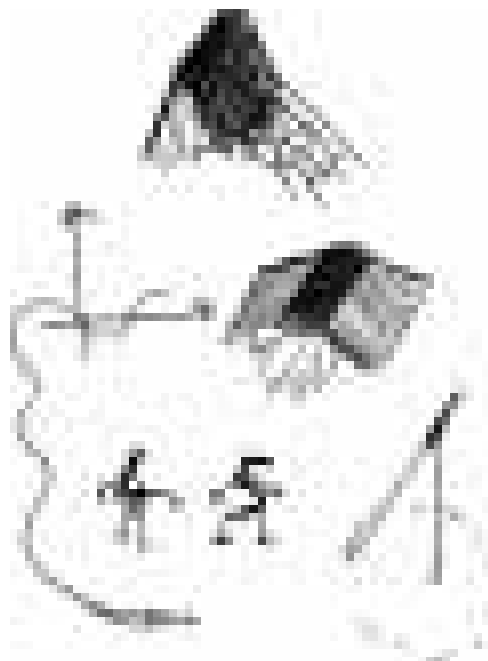
Azt hittem, önző vagyok...
De csak porszem.

MAJD ÖSSZESZEDEM MAGAM...

Majd összeszedem magam
Mondom határozottan
Majd összeszedem magam
Mondom nagyot sóhajtva
Majd összeszedem magam
Mondom suttogva halkán
Majd összeszedem magam
Mondom megtörve dalban
Majd összeszedem magam...
S elalszom „dacosan”:

Álmomban könyvek repülnek
Évszámok, nevek felcsendülnek
Versek zengenek, költők nevetnek
Helyesírási hibák javításért esengnek

Számok üldöznek, hajszoznak
Függvények torkom köré araszolnak
Tollak geometriát rajzolnak
Valahol haszonkulcsot számolnak

Megszólít egy hang: Dépêche-toi!
 Ha vársz, nem tudod mi a moi
 Nem derül ki, ki hányadik roi
 Előre, különben leszel foie

Az élet így kerek
 Hogy minden gyorsan pereg
 Hogy nem tudod meg, mit szeretsz
 Ne aggódj, megmondják majd neked

Valami örök
 Csak a világ törött
 A gép zörög
 Ha elromlik is pörög

Ha elromlik zörög
 A gép pörög
 A világ törött
 Valami örök

Ha elromlik törött
 A világ zörög
 A gép pörög
 Valami örök

A gép zörög
 Minden pörög
 A világ örök

De valami eltörött

MARY J.: ÉSTI MESE

Egyszer voltam, hol nem voltam,
 elvarázsolt alkonyon.
 Ráébredtem, nincsen testem,
 s furcsa illat száll felettem:
 ganjaföldről álmodom.

Mélységekbe felrepülve
 lelkemet ráhangolom:
 békességgel takarózva,
 hullámokon ringatózva
 ganjaföldről álmodom.

Kitágított idősíkok
 repítenek szabadon.
 Hull a lepel, füstöt lehel
 a felébredt békés kebel,
 ganjaföldről álmodom.

Nemsoká a szenny világa
 rámtalál a betonon.
 Ébrenlétem szűk percében
 a valóság erdejében
 ganjaföldről álmodom.

Lóg a karja és jajongva
szolgál tovább monoton.
Nem is meri az isteni
létezését megtekinteni,
ganjaföldről álmodom.

Ettől kezdve minden este,
ha a szemem felnyitom,
gonosz árnyak rámtalálnak,
rácok mögé ráncigálnak,
ganjaföldről álmodom.

Mindenttudó földi bíró
szemeiben szánalom.
Rossz útra tért napocsibét,
engem fenyít, csak amiért
ganjaföldről álmodom.

Egyszer régen egy mesében
szellem szötte szárnyakon
szabadon élt ember, növény,
békében a föld felszínén...
Álmodom csak, álmodom.

HA AZ ISTEN NYULAT ADOTT...

Mindig érnek meglepetések, amikor a könyvespolcomon kutakodok. Végh Antal elbeszélésgyűjteményére is véletlenül figyeltem fel. Még édesanyám vette magának (a '80-as években, 45 Ft-ért), és a kötöltözködés során valahogy az én szobámban maradt. 600 oldalas, kalandregény-méretű könyv, 10–15 oldalnyi elbeszélésekkel. Ma már nemigen szerezhető be, de ha valakinek a kezébe akad, és elolvassa, maradandó élményben lesz része.

A Vörös Rák termelőszövetkezet nehéz időket él át: a mezőgazdaságból alig van haszon, a sokat ígérő bélyegkiadási melléküzemág pedig kezdőtöke híján nem indul be. Az Elnöknek mindössze két szórakozása maradt: a laza fröccs (ez a motívum végigkísér a kisregényen) és a szigorúan betartott délutáni szunyókálás. Épp ebben az időben érkezik két lelkes fiatal, és tízmilliót ajánlanak fel a téesznek (gondoljuk arra, hogy akkoriban egy vastag könyv még csak 45 Ft-ba került).

Kiderül, hogy nem készpénzről van szó, hanem egy tízmilliós ötletéről: metrót kéne építeni a téesz területén. Emerencia, az Elnök közeli titkárnője először elküldi a két vigéct, de utána már lázasan kutat a fiókban, hogy egy téeszmetróért mennyi állami dotáció is jár. Mert mindenért járni kell valaminek. Időközben az Elnök is felébred, és estére már a rendőrség nagy erővel keresi a két fiatalembert. Másnap hajnalban az ő vezetésükkel gödörásással indul az ország legnagyobb vidéki vállalkozása.

A – mai szóval élve – project felvirágoztatja a téesz életét. A kitermelt agyag adja a bevételt, már csak sínek, kocsik kellenének, és egy erőmű, ami megtermelné az áramot. Ezalatt a budapesti metró építése egyre tovább húzódik: a megkeseredett mérnökök átpártolnak a Vörös Rák téeszhez. Az Elnök az IBUSZ-on keresztül külföldieknek hirdeti a megnyitót. Óriási érdeklődésre lehet számítani...

A kisregény abszurd története görbe tükröt tart a kor szocialista gazdálkodása és annak szereplői elé, a valóság és eszme ellentétét mulatságosan mutatja be, beleértve

a korrupció összes lehetséges formáját. Fordulatokban gazdag, vidám, jó véget érő paródia. Bár a mai fiatalok már csak hírből ismerik a régi világot, és a poénok keserű élet már csak az idősebbek érzik, a regény élvezeti értéke még most is magas.

A könyvben szónoki beszédek következnek (innen a cím is): Semonnay elvtárs igazgatói kinevezése, Szürhály elvtárs kitüntetése, Bárándy elvtárs elnöki felmentése, végül pedig a Vörös Csillag, a Vörös Hajnal, a Vörös Meteor, a Vörös Október és a Vörösmarty termelőszövetkezetek egyesülése alkalmából. A beszédeket „felsőbb vezetők” tartják. Érvelésük gondolatmenete erősen egyéni, a logikával csak távoli rokonságot mutat, de mindenesetre igen meggyőző. A beszédek között fény derül közelmúlt eseményeire: arra is, hogy ezek alapján Bárándy elvtárs kitüntetését érdemlenez, Szürhály-t pedig el kellett volna bocsátani. A szónokok kezét (száját) azonban nem kötik a tények: bravúros, mulatságos fordulatok árán épp a fordított szereposztás valósul meg.

Ezután jönnek a könyv nagy részét kitevő elbeszélések. Itt már nincs helye az iróniának, az álmodozásnak: olykor megható, olykor megdöbbenő életképek ezek, az akkori valóság egy-egy alakjának sorsa és tragédiája pár oldalba sűrítve. A történetek legtöbbször falun, tanyán, a térszéli vagy a természetben játszódik, néha pedig a falusi szellemű, de városban élő emberek a főszereplők. Néhányszor megjelenik Jánk, az író szülőfaluja is (ma, az egyesítés után: Jánkmajtis). A fejezetek végén nyugtalan érzés üli meg az olvasót: együttérez a szereplővel, de tudja: ebben a világban (ebben az életben?) a konfliktus már nem oldható fel.

A könyv négy szerelmes elbeszéléssel ér véget. Egy fiú és egy lány talál egymásra bennünk, és vallanak szerelmet egymásnak. Rövid mondatokból álló párbeszédnek jellemzik ezeket az oldalakat. Az ifjúság lelkesedése töretlen, ők még csodát látnak egymásban és a világban, még van lehetőségük a boldogságra. Maguk köré képzelik a tengert, gondolatban sós vízben úsznak, és napfürdőt vesznek a homokparton. Majd paripákra ülnek, egyre gyorsabban és egyre magasabbra vágtatnak velük, egészen az egekig érnek.

Végh Antal kortárs falusi származású író, drámaíró, szakácskönyv-író és futball-edző. Ez utóbbi külön magyarázatra szorul. Az '50-es évek 6:3-as sikere után a magyar foci hanyatlásnak indult (és úgy tűnik, azóta még köztársasági elnök-jelöltek sem tudták feltámasztani). A focisták kimagaslóan jól kerestek, de nem hoztak nagy eredményeket. Az író több művében bírálta őket ezért (pl. *Miért beteg a magyar futball?, 90 perc, Szép volt fiúk!*), mire azzal vágtak vissza, hogy egy dilettáns ne szóljon bele a profi futball ügyébe. Erre Végh Antal gondolt egyet, és elvállalta egy harmadosztályú csapat (Mány) edzőségét. Persze ettől még nem javult a labdarúgás helyzete Magyarországon, de legalább Véghéknél nem érhet szó a ház elejét.

Első novelláskötete 1963-ban jelent meg *Korai szívárvány* címmel. A *Ha az Isten Nyulat adott...* 1981-ben, Budapesten látott napvilágot a Szépirodalmi Könyvkiadó gondozásában.

Peter Taylor 2000. április 17.

SZERELEMSZÖTTES

A perui Mario Vargas Llosa háromszázötven oldalba sűrítve megírta a vágyakozás regényét. A *Don Rigoberto feljegyzései* előzményeként már korábban megszületett *Szeretem a mostohaamat* viszont a csábítás történetét meséli el. Mindkét esetben merőben más alapszituációval találkozhatunk.

Az utóbb említett műben Alfonso (becenevén Fonchito), az „angyalarcú, démoni fiúcska”, elcsábítja mostohaanyját, Doña Lucreciát. Édesapja, Don Rigoberto ezután elkergeti nejét a háztól. Itt indul a *Don Rigoberto feljegyzései* önmagában meglehetősen sovány cselekménye: Fonchito néhány hónap múlva ismét beállít mostohaanyjához, és különféle trükkök segítségével ráveszi, hogy próbálja meg felvenni a kapcsolatot a férjével. Mindeközben újrászövődik kettejük rejtelmes, félreértéseken és cseleken alapuló viszonya – ezúttal a testiség bármifajta megnyilvánulása nélkül. Don Rigoberto végül visszafogadja Doña Lucreciát, de az asszony kénytelen megbarátkozni a gondolattal, hogy apa és fia egyaránt vonzódnak hozzá, s ő ugyanúgy vonzódik mindkettőjükhöz; hármuk családi boldogsága tehát kizárólag Fonchito jóindulatán múlik a továbbiakban.

A *Don Rigoberto feljegyzései* igazi érdekessége azonban szerkezetében rejlik. Egy-egy fejezeten belül négy alfejezet található: az első minden esetben a valós idejű cselekményt, a második a felesége hiánya miatt gyöttrődő biztosítóigazgató gondolatait környezetéről és közérzetéről, a harmadik „az ezernyi alakban, pózban és pikáns helyzetben elképzelt Doña Lucreciából szőtt külön világot”, a negyedik a szépséges feleség szájába adott, s férjét illető dicsérő szavakat tartalmazza. A regény tehát valóságos tudatjáték – a remek szerkesztési technika azonban nem feledtetheti azt a tényt, hogy a mű sokkal inkább jó, mint „káprázatos”: Mario Vargas Llosa káprázata ugyanis ezúttal hamis. A Mester alaposan túlírt valamit, amit kevésbé szemfényvesztő módon is megalkothatott volna.

Paradox módon, a túlságosan nagy műveltség, szerteágazó ismeretanyag állandó veszélyforrást jelent az író számára, hiszen elképzelhetetlenül nehéz *nem megírni*, hogy mennyi mindent tud; a perui szerző pedig nemcsak sokat tud, de ráadásul folyékonyan beszél „irodalomul”, és bármiről képes oldalakat – sőt, a jelek szerint, egész könyveket – írni. Ezek a tényezők együtt azt eredményezik, hogy a *Don Rigoberto feljegyzései* hemzseg a műbe szervesen be nem illeszkedő esztétikai elmélkedésektől, metszetekről, festményekről és festőkről szóló történetektől. Amikor ugyanis Vargas Llosa kifogy az eredeti ötletekből, leveszi polcáról a tizennyolcadik századi francia irodalom egy kevésbé jelentős szerzőjének, Restif de la Bretonne-nak a könyvét, és hosszas fejtegetésbe bonyolódik művészetéről – mindezt „egy lábikó” kapcsán. (Restif de la Bretonne-ról egyébként valóságos minisztert írt a szerző *Levelek egy ifjú regényíróhoz* címmel Magyarországon tavaly megjelent kötetében.) Egon Schiele Fonchito nagy kedvence; hite szerint lelke belé vándorolt át, s így ő a festő reinkarnációja. Nyilvánvaló, hogy ezek az alkotók valamiért rendkívül fontosak a regényíró számára, s ezért nem is tud lemondani nevük szerepeltetéséről. Így lesz a műből különböző színű és minőségű

anyagokból összevarrt rongyszőnyeg – erotikus képekkel tarkított szerelemszöttek.

A történet csak körítésként szolgál Vargas Llosa saját Schiele-képének megjelenítéséhez, s a főszereplő talán nem is Fonchito, Lucrecia vagy Rigoberto, hanem a zseniálisnak vélt, és a maga korában botrányairól elhíresült osztrák művész. Az író túl sokat vitt át a maga egyéniségéből szenvedő hősébe, s miközben érezhető szimpátiával viseltetik iránta, hangjában bizonyos távolságtartás is megfigyelhető – ennek pedig az az eredménye, hogy egy idő után hiteltelenné válnak mondatai. Egyszerűen képtelenség úgy szeretni egy nőt, ahogy azt Rigoberto teszi, illetve, Vargas Llosa teteti vele.

A regény nyelvhasználata szinte mindvégig költőien egyszerű, s a nem túl gyakran előforduló trágárságok is művészien „olvadnak be” a szövegvilágzatba. Túlírtásága ellenére mindenképpen a javára szól az is, hogy megkísérli egyesíteni a *Zsubiabá* (vagy éppen a *Kölykök*) harsány hang-, illat- és színvilágát a *Száz év magány*-ra jellemző titokzatosság, összetettség – és végtelen természetesség bizonyos elemeivel.

Réza Dávid

(☞ Mario Vargas Llosa: Don Rigoberto feljegyzései; Európa; Budapest, 1998.)

MAJD JÖVŐK

Az őz. Védtelen, ártatlan állat, nagy barna szemekkel. Csak néz, mert nem szólhat. Az állatok sztereotip képei közül valami ilyesmi illik az őzre. Hagyja magát cumisüvegből etetni, ha magukhoz veszik az emberek – az öreg néne, mikor édesanyja meghalt és árván maradt. Gazdáik kezéből is eszik. Karcsú, kecses teste, az a kicsit bánatos tekintet az oka, hogy gondoskodást vált ki az emberekből, igyekezetet hogy óvják, vigyázzanak rá?

Graff Angélával mindenki jó volt. Volt valami egész lényében, kisugárzásában, ami arra készítette az embereket, hogy óvják, vigyázzanak rá. Jómódú családba született, mindene megvolt a kerttel körülvett villában. A család a tenyerén hordozta, megóvták attól is, hogy rájöjjön arra, amit mindenki tudott apja és a cseléd viszonyáról. De vigyázva bántak vele mások is, aki csak találkozott vele, mert szép volt, a gyönyörű test védelme alatt állt, és naiv, jószándékú lénye miatt is. Adni, segíteni másoknak, megosztani amije van mindig természetes volt számára. Ha pedig a heti jócselekedetek összeírására került sor, mindig gondban volt, miről is írhatna, a jóság lényéből fakadt. Mindenki szerette, csak Eszter nem. „meg kellett volna mondanom neked, hogy mióta először láttam, és azóta is, alva, ébren, még holtomban is, ha van valami a halál után, gyűlöltem és gyűlölni fogom Angélat”.

„A tojást akkor loptam, mikor egyszer annyira szegények voltunk, hogy nem tudtunk mit adni apámnak vacsorára”. Eszter családjá szerényebb körülmények között élt. Apja miatt elfordult anyjától a nagynevű család, Eszter a névnek annyit köszönhetett, hogy felvették a nagypapa által alapított középiskolába és egyetemre. A szülei nagyon szerették egymást, ő mindig kívülállónak, fölöslegesnek érezte magát mellettük. Apja – lelkileg és fizikailag érzékeny ember – sikertelen volt szakmájában, nem is volt munkára alkalmas, leginkább növényeinek ápolása kötötte le. A nehéz anyagi helyzetben az anya zongoraórákat adott, a házimunka Eszterre hárult. Más, elvontabb régiókban mozgó szülei mellett belőle a nélkülözés, a számlálgatások, megaláztatás, a világ kiölte a magasabb célokra törekvést, a vidámságot. Őt nem szerették, csak Angéla ragaszkodott hozzá az első pillanattól fogva. Nem szerették, mert mogorva volt, mindent a megszerezhető pengőkkel mért. A fizikai munka mellett tanítást vállalt, szándékosan sugott rosszat Gizikének a számtandolgozatnál, hogy megbukva korrepetálhassa. Pénzt kért egy-egy jócselekedet kitalálásáért a naplóba, nem segített dolgoztatáskor. „Soha, kicsi koromban sem hittem, hogy a jóság természetes állapot”. Adok-kapok viszony az ilyesmi, fizetséget vár ha nem fizetséget maga. Eszterre nem voltak tekintettel, vele senki nem volt, jó nem

szerették. Angéla vonzódott hozzá, az első pillanattól, mikor belépett a konyhába és mosogatás közben találta őt. Az őzét is megmutatta neki, amit az apja hozott, mert árván maradt. Eszter gyűlölte Angélát, mindenért amiye volt, ami volt. Az őzért is. Szabadon engedte egy éjszaka az állatot, hogy legalább a szabadulás boldogságát tőle kapja, ő lássa eltűnni alakját az erdőben, ne Angéla. De az őz kitépte magát a kezéből és a vonat alá szaladt. Nem akarta megölni, így alakult.

„Az őz gyilkosok és áldozatok regénye”. Egyes szám első személyben emlékezik vissza gyerekkorára Encsy Eszter, és az egyetlenre, aki szerette. Nehéz, vágyorsvasztó évek képe rajzolódik ki, megpróbáltatásokkal teli éveké, amik megerősítik Esztert a világ könyörtelenségében, nem szeretik, nem kap semmit ingyen, elfásul, eldurvul a nyomasztó légkörben. Az emlékezések középpontjában áll Angéla, akire mindig vigyázni kellett. Gyilkosság az őz elengedése, ha akaratlan is, szándékos gyilkosság a korrepetált Gizike apjáié, Józsié, aki hűtlen feleségével végez. Áldozat a baltával megölt asszony mellett az aknamezőre küldött Graff Emil, a háborúban elpusztítottak, kisémmizettek, a beteges édesapa – a „bolond ügyvéd”, és a főhős Eszter is, akiből a kor „örökre kipusztított minden hitet, bizalmat, örülni tudást”. Felnöve sikeres színész nő lesz, nincsenek többé anyagi gondjai sem, megengedheti magának, amit régen nem.

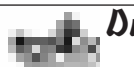
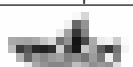
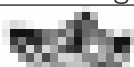
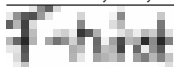
„Ha egyszer, valaki, akárki, elviselt volna olyannak, amilyen vagyok, fenntartás nélkül, Irma néni és a Gát emlékeivel... Az igazságot... Még te se.” Az emlékezés másik idősíkjának gyújtópontjában a férfi áll, aki szerette Esztert. De később érkezik ő is, mint minden, Eszter nem tud más lenni, mint amilyené az emlékek tették. Nem tudja kimondani, elmondani az igazságot, feltárni mindent önmagáról. A kapcsolatot beárnyékolja az újra megjelenő Angéla, aki a szeretett férfi felesége, akiről, ha már nincs is semmi a házastársak között, gondoskodni kell, mint régen, akiről mindig is gondoskodni kell majd. Bátyjából halála után hős lesz, árvaházat neveznek el róla, ennek és a társadalmi munkának szentelte már magát Angéla. De ott van mindenben, a felvarrt gombban, az örökös gondoskodásban. Eszter pedig, ha szereti is a férfit, halálba küldi őt.

„Felesleges voltál, nem akartalak, fáradt voltam tőled”. Camus Közönyét is idéző regényalak Eszter, „de bűne a koré, mely szülte őt”. Pontosan átlátja maga körül a dolgokat, független, szenvtelen alak, könyörtelen, mint a kor. Az ő szemén át rajzolódik ki a többi szereplő, kapcsolatrendszerük, ez az első személyű, de egyben tárgyilagos elbeszélési forma a regény nagy erénye is. Keveredik ez helyenként az elbeszélésekben ritka második személlyel is, második személyben szól a férfiről. Az emlékezés alap helyzete miatt egymásba játszanak az idősíkok, párhuzamok, analógiák rajzolódnak ki, ok-okozati viszonyok. Fokozatosan bontakozik ki az egyes szereplők élete múltban és közelmúltban, Angéla sorsa, Eszteré és Lőrincé, akinek alakja átszó mindent közvetlen második személyűségével. Neki szól az utolsó mondat is, ahogy minden elmondott, hétköznapiságában sokatmondó a történetek ismeretében: „Majd jövek”.

Szabó Magda 1959-es, most újra kiadott regénye fordulatos, elgondolkoztató olvasmány.

(☞ Szabó Magda: Az őz; Európa; Budapest, 2000.)

Dunkel Petra

AZOK A NYÁRI ÉJSZAKÁK

A *zok a nyári éjszakák...* – énekelte egykor Olivia Newton-John és John Travolta a *Grease* című világsikerű film egyik betétdalaként. Nos, azt hiszem, már nem sok választ el minket attól, hogy mi, az agyonhajszolt diákok is átéljünk néhány varázslatos éjszakát és nappalt. Az iskolának ugyanis hamarosan vége, és nagyon jó úton haladunk afelé, hogy az időjárás is valóban verőfényes és meleg legyen.

A közelgő nyár felhőtlen élvezetét csak az árnyékolhatja be némiképp, hogy negyedikeseink érettségiznek (hajrá!), felvételiznek, szegények halálra tanulják magukat, a többiek pedig lassan hozzálátnak bizonyítványuk kicsinosításához, a jobb jegyek megszerzéséhez. A harmadikosok, azt hiszem, elkezdhetik felkötni az alsóneműjüket a jövő évi megmérettetések (megpróbáltatások) miatt.

Elégge vegyes érzelmekkel teli a tanév ezen időszaka. Egyrészt, már mindenki strigulázza a még hátralevő időt, másrészt, ez az időszak az utolsó, amikor még javítani lehet.

Ha jól belegondolunk, a május és (főleg) a június azért a nyár, a szabadság, a hosszú, meleg nappalok és éjszakák utáni vágy meghatározó időszaka. Még akkor is, ha ezer dolog szakad a nyakunkba. Olyan dolgok, amelyek akár az egész jövőnkre kihatással lehetnek. Éppen ezért nem feledkezhetünk meg egy pillanatra sem arról, amit még el kell végeznünk; akkor sem, ha egészen máshová vágyunk, mint az iskolapad, vagy az íróasztal csordultig megtelve tankönyvekkel, lexikonokkal.

Talán kicsit ünneprontó közhelyeket sikerült leírnom, hiszen azért mégis süt a nap, és tényleg szép, hosszú szünetnek nézünk elébe. Remélhetőleg valóban hosszú lesz, mert nagyon csökkenteni akarják. Ilyenkor mindig elgondolkozom, hogy miért felejt valaki sokkal kevesebbet, ha nem két és fél hónap a nyári szünet, hanem csak két hónap. Szerintem mire ténylegesen eldöntik, hogy mi lesz, addigra már több generáció elvégez minden lehetséges oktatási intézményt, úgyhogy kár előre aggódni.

Minden negyedikeseinek sok sikert kívánunk az érettségijhez, a felvételihez és az elkövetkezendő főiskolai, egyetemi évekhez.

„Az élet hív, eredj utadra, s a tudás legyen a fegyvered; így lesz a harc a bátrak harca és aki ember, emberebb.”

Szalai Vivien

DÖKETLENEK

Tavaly tavasszal az iskolából három ember megalapította a Diákönkormányzatnak nevezett szervezetet, melynek céljai közé kezdetben a diákelet megszervezése, jogaink biztosítása – és védelme az iskolán belül – tartozott. Ezekhez a dolgokhoz pedig bizonyos, az iskolán felül álló szervezetek biztosították a megfelelő anyagi keretet. Ezekután szinte teljesen szabályos keretek között megalakult a Diákparlament és az elnök is megválasztotta magát (persze az akkori viszonyok között nem volt más lehetőség).

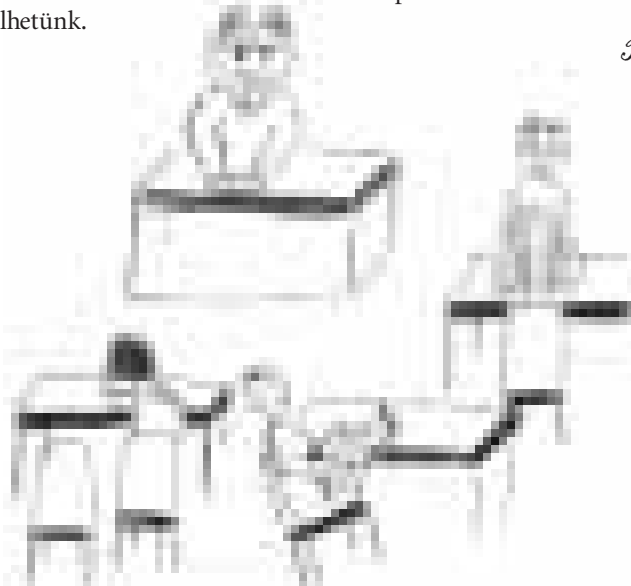
1999 őszén azt hangoztatták, hogy az idei évtől kezdve már rendszeren fog működni az Önkormányzat, ugyanis az előző évi három hónap még csak a bemelegítő próbaidőszak volt. Szeptemberben minden osztálynak két képviselőt kellett megválasztania, akiknek – mint nevük is mutatja – osztályaik érdekeit kellett volna képviselniük a Parlament ülésein, amelyek nem is léteztek.

Pontosabban, ez így nem egészen igaz: az ősz folyamán négy, talán öt alkalommal összeültünk, s ennyi idő alatt sikerült megválasztanunk az elnököt és a tiszteletbeli elnököt, ugyanis a miniszterek kérdésében – ahogy ez lenni szokott – az elnök személyesen döntött. A tények ismeretében a kérdés magától adódik: hogy tudtuk ilyen fantasztikusan rövid idő alatt megválasztani ezt a két embert (és, hogy el ne felejtsem, kézfenntartással elfogadni az előre megírt éves költségvetést)?

Ez a következőképpen történt: az első ülésen csekély másfél órában sikerült megbeszelnünk, hogy elnököt fogunk választani; ezután az egyik ülésen nem volt szavazólap; a másikon nem volt elegendő a létszám a szavazáshoz. De úgy egy hónap alatt minden akadály elhárult az utunkból, s a szavazás megtörtént. Ekkor végre már a megszervezendő éves feladatokról is szó esett egy A/4-es gépelt papír erejéig, s úgy érezhettük, hogy a szükséges formalitások után végre elkezdhetjük a munkát, a felvetődő problémák megbeszélését, de hirtelen minden megszakadt... Nem volt több ülés; a képviselők azóta semmilyen tájékoztatást nem kaptak. Csak azt nem értem, hogy emberek nélkül miképpen működik az a híres DÖK.

Igazából világos: egy szűk csoport irányítja magát és rendelkezik a kirendelt pénzzel. Persze ők megtesznek mindent az érdekünkben, de ezt hogy tudják megcsinálni, ha nem is ismerik a *mi* érdekeinket – hiszen kapcsolatról köztük és köztünk nem igazán beszélhetünk.

Perity Ilena

A MI OSCARUNK 2000

Moziban látva az *Amerikai szépség*-et, rögtön sejtettem, hogy az idei Oscar-díj átadásán „ez lesz a minden”. Mert például meghal a főhős a film végére, nincsen *happy end*, de van eszmei mondanivaló. Aztán a film tényleg sok díjat kapott, én meg az elégtételt, hogy ugye megmondtam. De hogy mások szerint is tényleg ez volt-e az elmúlt év legjobb mozifilmje, közvélemény-kutatás segítségével próbáltuk kideríteni.

1. Mátrix (20)
2. Hatodik érzék (10,5)
3. Amerikai szépség (9)
4. Amerikai pite; Jeanne d'Arc (4)
5. A napfény íze (3)
6. Macskajaj (2,33)

További helyezések: 7. A csontember; Kegyetlen játékok; Múmia; „Nem tudom”; Nyomás (2) 8. Idegletés; Szeress, ha tudsz; 10 dolog, amit utálok benned (1,5) 9. A John Malkovich menet; A part; A Thomas Crown-ügy; Az Álmosvölgy legendája; Baljós árnyak; Élet, amiről az angyalok álmodnak; Harcosok klubja; Mindent anyámról; Notting Hill (1) 10. A Ravasz, az Agy és két füstölgő puskacső; A tehetséges Mr. Ripley (1 pont alatt). (Törtszámok úgy fordulhatnak elő a felmérésben, hogy a több filmre voksolók szavazatai arányosan oszlottak meg a művek között.)

A felmérés a *Mátrix* elsöprő győzelmével zárult; szoros küzdelemben maradt csak alul a *Hatodik érzék*, de azért az *Amerikai szépség* is felkapaszkodott a dobogóra.

De aki A-t mond, mondjon B-t is. Ez azonban kisebb ellenállásba ütközött a megkérdetteknél; sokuk elütötte az „és a legrosszabb film...” kérdést azzal, hogy ha már elmegy moziba, akkor jó filmet néz meg. Azért vannak, akik rosszul is választottak, amikor megnézték a következő filmeket:

1. Baljós árnyak (6)
2. Amerikai szépség; A part (3)
3. Bigyó felügyelő; Mátrix; Oltári nő; Párbaj (2)
4. Átok; Idegletés; Isten látja lelkemet; Ítéletnap;
Keresd a nőt; Rosszfiúk; Tágra zárt szemek;
Tarzan; 10 dolog, amit utálok benned (1)

A tetszés persze teljesen szubjektív dolog. Általános következtetéseket levonva: az amerikai filmek túlsúlya figyelhető meg, illetve szembevetendő, hogy a két lista sok helyen fedi egymást. A C-nél tartva pedig, azt már meg sem mertem kérdezni, hogy kik voltak a legjobb színészek.

Dunke! Petra

AZ UTOLSÓ ALKALOM

Vizsgabiztos úr, kérem, én készültem. De most tényleg. Készültem én ennél sokkal nehezebb kérdésre is, de így, most, hirtelenjében, pont erre, talán mégsem a legkifejezettebben. No sebjaj, akkor összeszedetten belevágok.

A Római Birodalomról szeretnék beszélni, vagyis nem szeretnék, de így húzta a szerencse. Igen hálás és szép téma ez, emberiségünk történelmének virágzó korszaka: rengeteg gyönyörű műemléket, szobrot, festményt és verset hagyományozott az utókorra. Nagy alakjainak nevét még most is gyakran emlegetjük. Feleletemet a Birodalom fekvésével kezdeném. Az előbb említett ország igen nagy területen terül el, olyan nagyon, hogy még egy olasz csizma is elkopik, mire az egészet bejárjuk. Két fő része van: a Kelet-Római Birodalom, és a Nyugat-Római Birodalom. Ez is fényesen bizonyítja, hogy a Római Birodalom szélesebb, mint hosszú.

A Római Birodalom temérdek sok földjére hódításokkal tett szert. Persze azért a szerencse is közrejátszott: Hannibál, a vetélytárs punok hadvezére vajmi keveset értett a magasabb stratégiához. Először is, hagyta az egyik hajóját a római partokhoz sodródni, hogy az ellenség lekoppinthesse a technológiát (Róma ezután vált a Földközi-tenger urává). Másodszor pedig, fél Európát körbesétálta tohonya harci elefántjaival, és az Alpokon át Róma felé osont. Seregének nagy részét már az úton elvesztette, Itáliában pedig túljártak az eszén: harci disznókat vetettek be az elefántok ellen, és a sivitástól megszeppent ormányosok szanaszét futottak. Hát ennyi. A diadalmas Rómaiak pedig Karthágóba vonultak, felszántották, megsózták, megpaprikázták, és elfogyasztották uzsonnára.

Rómában a hivatalos nyelv a latin volt. Ez – bár akkoriban igen fejlettnek számított – manapság mosolyt fakaszt: minden U betű helyett V-t írtak, és az ékezeteket sem ismerték. A latin nyelvészet igen magas fokon állt: már akkoriban is tudták, mi fán terem a betűrend. Sajnos azonban kissé figyelmetlenül dolgoztak: a híres S.P.Q.R. feliraton az S betűt rossz helyre került. *(i.e. 2000-ből, Babilonból maradt fent a legkorábbi irat, amely rengeteg 60-as számrendszerbeli számot és reciprokát tartalmazza, lexikografikus sorrendben. Szavakból álló listát legkorábban i.e. 300-ból találtak az Égei-tenger mentén, bár ez csak az első betű szerint volt rendezve. Az összes betűt figyelembe vevő rendezésre egészen 1286-ig kellett várni, Giovanni di Genoa Catholicon-jáig. – a lektor)*

A rómaiak igen civilizált emberek voltak. Mi sem bizonyítja ezt jobban annál, hogy maga a civilizáció szó is tőlük ered. Civilizáltságuk elsősorban magasfokú tudományokban és művészetükben nyilvánult meg. Jó szemmel ismerték fel a görög alkotások értékeit, és az ország leigázása után évszázadokig azt utánozták. Tudományos ismereteikre a római számok feltalálásával tették fel a koronát: ez valóban egyedi ötlet volt, semelyik más népnek eszébe sem jutott ilyesmi. A számrendszer megalkotásánál – igen bölcsen – rögtön figyelembe vették a társadalmi vonatkozásokat is: már az ezer alatti számok szorzása is olyan bonyolult volt, hogy ezt jól fizető főállásban is lehetett úzni, ezzel is csökkentve a munkanélküliséget.

A rómaiak civilizáltsága a más vallások iránti tiszteletben is megnyilvánult. Például a keresztényeket sem feszítették rögtön keresztre, hanem előbb még adtak nekik egy esélyt az arénában, hogy bebizonyítsák az igazukat. Később, amikor fordult a kocka, és a keresztények kerültek hatalomra (de ez már egy másik történet), a pápa is példát vett a római toleranciáról, és egyházát Római Katolikusnak nevezte el.

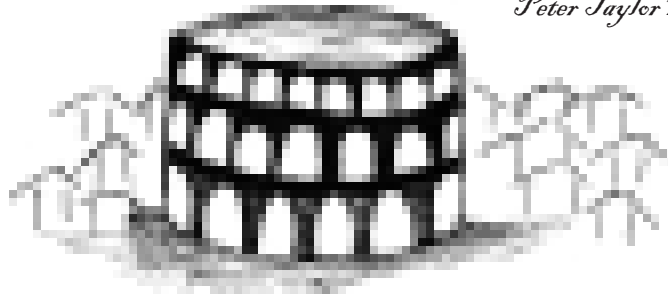
A rómaiak, azok aztán ejha, tudtak élni. Szabad óráikban kocsihajtó versenyekre és bordélyokba jártak, munkaidőben pedig katonaként meghódították a fél világot. Mire megöregedtek, volt saját birtokuk és saját rabszolgaparmjuk, amely öreg napjaikra eltartotta őket. Boldogságukban óriási lakomákon, tivornyákon vettek részt. A focit még nem ismerték, így legjobb rabszolgáikat gladiátornak képezték, és azok viadalaira fogadtak. Rómainak lenni maga volt a földi paradicsom.

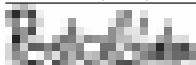
A legnevesebb római hadvezér, politikus és történetíró Július Cézár volt. Azonban még az ő ereje sem volt elég ahhoz, hogy Májust, Júniust és a többi istent a naptárban megelőzze. Ellenben viszont rengeteg mondása maradt ránk. Például: *jöttem, láttam, győztem*. Ezt azután mondta, hogy külön sportorvosi engedéllyel részt vett a vakok akadályfutó versenyén. Másik híres mondása: *a kocka el van vetve*. Földművelési reformterveit a mai vidékfejlesztők is megirigyelhetnék. Utolsó mondata így hangzott: *és mégis mozog a föld?!*. Ezt nem egy mulatságból hazabukdácsolván ötlötte ki, hanem akkor, amikor egy szívbe markoló tör miatt megingott az egyensúlya. Mentségére legyen mondva, hogy ő kiáltott, és nem a föld dübörgött.

A császárság boldog évei hamar leáldoztak, az uralkodók súlyos elmeállapotára hivatkozva. Néró volt a legjobb humorú római császár. Mert hát ugye egy lovat megtenni egy konzulnak, az egy dolog. De egyetlen lovat megtenni két konzulnak, az azért már mégis röhejes. Azoknak pedig, akik nem értették vicceit, leégette a házat a fejük fölül. A dicső Róma csakhamar az abszurdítás és a barbárok martaléka lett.

Tisztelt tanár úr, tisztelt vizsgabizottság! Úgy érzem, hirtelenjében ennyit kívántam elmondani. Hogy hova felvételizek? A közgázra, matekból és töriből. A matekot, igen, azt minden bizonnyal jobban tudom. Én is sajnálom, hogy itt kell hagynom a tanár úrékat. Nagyon szerettem náluk vizsgázni, már egészen megszoktuk egymást az évek során. Mert tudom ám én, hogy ez volt az utolsó: látom a gondterhelt tekintetükön. Sose bánkódjanak, hogy többé nem látjuk egymást. A viszontlátásra!

Peter Taylor 2000. április 17.

Mindenekelőtt elnézést kell kérnem mindazoktól, akiknek Valentin-napi üzenetét a Fregatt nem jelentette meg. Ennek pusztán az volt az oka, hogy a levelek lapzárta után érkeztek meg hozzánk – vagyis már nem tudtuk betördelni őket. Természetesen semmi értelme a február 14-e alkalmából feladott vallomásokot vagy ugratásokat április végén-május elején leközzölni, ezért csak annyit mondhatok: jövőre már január vége felé dobjátok be üzeneteiteket a postaládába!

Valentin-napi számunkkal (és még rengeteg mással is) kapcsolatos a következő – igen terjedelmes – olvasói levél, amelyet Szabó Péter „13. C” osztályos egyetemi hallgató (Peter Taylor néven különben ex-főszerkesztő, máig állandó szerzőnk) juttatott el hozzánk.

OLVASÓI LEVÉL

Most aztán végképp lehardok mindenkit.

A Valentin-naphoz kettős viszony fűz. Először is, hosszú ideje gyötrő vágyam teljesült be a Fregatt 2000 január–februári számában: végre én is szerepelek a Valentin-napi apróhirdetésekből. Alfons bácsinak az ügy kapcsán azt üzenem, hogy fordított esetben én is az Andit választottam volna. Másodszor pedig, messzemenőig osztom Thot aggodalmát.

Az ünnepek a régi időkben a múlt eseményeinek felidézésén és az együvé tartozás megtestesítésén túl jelentős közösségépítő és kapcsolatformáló erővel bírtak. Minden kultúrának megvoltak a maga egyedi rítusai, tárgyi kellékei és nevezetes dátumai, de ezek végső soron ugyanazt a helytől és időtől független célt szolgálták. Érdemes különválasztani a „nemzeti-vallási ünnepeket” és a „multságokat”. Az előbbi a társadalmi összetartást és azonosságot, az utóbbi az egyének egymásra találását és feloldódását mozdította elő. Az ünnepek alkalmat biztosítottak az embereknek, hogy a mindennapi taposómalom után az érző és értő lényük kerüljön előtérbe.

Ugyanez az igény ma is jelen van, és jelen vannak ennek újkeletű kiszolgálói is: a szupermarketek, a megakoncertek (pehelykönnyű zenével), az alsó kategóriás dél-amerikai tévésorozatok, az internetes chat és a pusztán nivalóan rózsaszín Valentin-napi műanyag-szívecskék is. Ez a fogyasztói társadalom: kiszolgálják az igényeimet, pénzt kapnak érte, amit arra költenek, hogy az ő igényüket is kiszolgálja valaki. Végső soron mindenki jól jár, úgyhogy értelmetlen szidni a „mocskos anyagiakat”. Nem azt nehezményezem, hogy a csomagolópapír-árusok jól megszedik magukat Valentin-napon, mivel pénzt csinálnak mások boldogságából, hanem mert ez egy kívülről, piaci érdekből gerjesztett boldogság-ígéret: „ha megveszed ezt a héliumtól duzzadó műanyagszívet, boldogabb leszel”.

Az, aki fellép a tömegkultúra ellen, árral szemben úszik. Huxley regényében, a *Szép új világ*-ban a főhős fel akarta nyitni az emberek szemét. Ezt azzal kezdte, hogy kiállt eléjük, és a kukába öntötte az aznapi szóma-adagjukat (a szóma a regényben az

alkoholt helyettesítő, mellékhatás nélküli cukorka volt). Szerencsére voltak a közelben rendőrök, és kimentették a felbőszült tömegből.

Az emberek szívósan ragaszkodnak a saját kényelmi zónájukhoz, és ha napi egy-két tévésorozat is megadja nekik a szellemi kielégülést, nem fáj a foguk valódi érzelmekre. Könnyebb és biztosabb pár órán át a készüléket bámulni, mint a valóságos, ingatag kapcsolatokat ápolni. Ezt a sorozatok készítői is jól tudják, és pontosan kimérik a napi adagot: épp csak annyi érzelmet kevernek bele, hogy a következő rész megnézéséig kitarsson. Katarziszról még csak távolról sincs szó.

Lépni és fellépni ez ellen nemigen lehet, mert nem csak egy elkényelmesedett, felszínes életformát kell leküzdeni, hanem a mögé felsorakozó, világméretű üzleti érdekeket is: egy szappanopera sokkal kifizetődóbb, mint egy művészfilm. Valószínűleg én is hiába koptatom a karaktereket, hisz' a tömegkultúra tényleges áldozatai valószínűleg rég továbblapoztak. A körből nehéz menekülni. Kiutat talán a család, az érzelmi töltést adó neveltetés, később pedig a kisebb, tevékeny baráti kör jelenthet. Boldogok a lelki szegények, de legalábbis boldognak hiszik magukat.

Azt hiszem, ezzel elég kimerítően válaszoltam Thot „Miért van az...” kezdetű kérdéseire, remélhetőleg elsőfajú nyugatgyűlölet és Amerika-ellenesség nélkül. De nem hagyom szó nélkül a főszerk. hely. úr válaszát sem. Először is, ha lett volna benne bátorság és belátás, lecserélte volna a címlapot, és ennek ürügyén a bevezetőben ajánlotta volna Thot levelét elolvasásra és megszívülésre.

A húsvét esetében sem értek egyet a főszerk. hely. úrral: ott van a locsolás, mint élő, szép szokás. Aki veszi a lapot, azt vödör vízzel (vagy szódavízzel) kell locsolni, a többieket kölnivel, de nem szabad pénzt elfogadni, kizárólag hímes tojást. A Mikulás az óvodáskorú gyermekek számára nagy „mulatság”, és jövetelét várakozás előzi meg. Van magyar színe is a dolognak: más országokban a Téalapó alakja a karácsonnyal függ össze.

„*De mielőtt szitkozódnál, meg kéne gondolni, vajon igazad van-e abban, amit mondani akarsz*” – üzeni Thot-nak a főszerk. hely. úr. Thot legdurvább szava a *primitív* volt, és legnagyobb vétsége az, hogy levelével pár embernek beárnyékolta a Valentin-napját. Mindkét vád nevetséges, de legalábbis eltörpül amellett, hogy néhány olvasónak felnyitotta a szemét, néhány olvasóban gondolatot ébresztett. Ha ehelyett azon töprengett volna, hogy tényleg kinek van miért ki szerint igaza, azok az olvasók még mindig komfortfokozatban vegetálnának. A szerzők markáns véleményét pedig meg és nem le kell becsülni (az enyémet is).

Most, hogy a főszerk. hely. úr nyomán már tudjuk, mi a védekezés módja, és hogy inkább mi lenne a helyes, már csak egyvalami maradt: a valódi név aláírása. Azt hiszem, ilyen kérdésekben a gondolat és a stílus sokkal fontosabb, mint a megszólaló személye, és az utóbbi még akkor sem pótolhatja az előzőeket, ha az aláírás alá még a hivatali ranglétra-pozíciót is odabiggyeszti. Utólag is bocsi a szitkozódásért.

Azóta elolvastam Thot levelét egy másik iskolaújságban is. (Egyébként ilyen se volt még: ugyanaz a több bekezdés terjedelmű szöveg több fazekasos lapban is megjelent.) Ők is kifogásolták, hogy Thot nem a saját nevét használja, de addig már nem jutottak

el, hogy aláírják a válaszlevelüket.

És még nincs vége. A főszerk. hely. úr továbbra is retteghet, mert feltámadt bennem a Költő.

TAYLOR PÉTER: VERKWERS

Ha nincs ihleted, ne írd.
De titkold el, amíg lehet,
Hogy lapzártakor már ne bírják
Kitölteni a helyet.

ha nincs türelmed ne szerkessz
a szerző járassa le magát
vessző s kötőjel se lesz
a lap egyvelegbe megy át

Ha nincs rá időd, ne tördelj,
Csak gyúrd bele a cikkeket,
Reklámozd, hogy időt nyerj,
S aludj helyette egy remeket.

Budakanizsa, 1900. február 30.

Most ideírhatnám a szöveget a vélt vagy valós hasonlóságról, meg hogy akinek nincs inge, szálljon magába, de hát egy paródiában minden elmegy.

A legfőbb szerkesztőt nincs szívem szidni, mert megdicsérte *A kurzor* című írásomat a bevezetőben, az újság további cikkeiben pedig nem igazán adott okot (lehetőséget) a kritikára. Ha nagyon kukacoskodni akarnék munkája minőségét illetően, akkor megemlíteném a 49. oldal alulról a 3. sorában elhelyezett szándékos tartalmi hibát. Remélem, az olvasók se vették észre.

Petrának üzenem, hogy fogják még őt ünnepelni elégszer ebben a félévben. Én szívből utáltam a ballagásokat, mert extra gonddal jártak: virágcipelés, ragasztgatás, felsorakozás, tülekedés, takarítás. Arról nem is beszélve, milyen drágák a ballagótárisznyák (annyi só kell abba az ehetetlen pogácsába, hogy az ember fél ebédpénze rámegy). Utáltam a ballagásokat, de nem a sajátomat. Mert akkor, azon az egy napon nagyon is kényelmes helyzetben voltam: szinte üres volt az iskola, mikor felmentünk az osztálytermünkbe, és később is mindenki utat engedett nekünk.

Most már tudom, hogy azért kellett énekelnünk, nehogy túlságosan meghatódjunk, és nem éppen fotogén lelkiállapotunkban hiábavalóvá tegyük a megörökítésünkre felsorakozott alkalomszülte fényképészek és a pillanat nagyszerűségétől remegő kezű operatőrök erőfeszítéseit. A díszteremben megejtett össznépi búcsúzkodás azért mégis túlzás volt: végigállni azt a sok hosszú beszédet, miután átjártuk az iskolát a negyedik től az alsorig és vissza, és ráadásul még utána is dalolni. Az viszont mindenképp pozitívum, hogy a megígért kb. 3 órából, amit végig kell állni evés és könnyítés nélkül,

nem csúsztuk ki.

A Petráék táncai kívülről is szépek voltak (mármint az idei szalagavatón). A 11 műsorszám a tavalyihoz képest soknak tűnik, de szerintem ez így volt jó: változatos, minden táncos lábú negyedikes szereplehetőséghez jutott, és a nézők is jobban rátalálhattak a kedvenc műfajukra. Az utána következő éjjeli „buli” szerencsére nem volt olyan lehetetlen és ép tüdővel kibírhatatlan helyen, mint a miénk. A fiatalabbak talán nem érzik át a szalagavató bál jelentőségét és hangulatát, de nemsokára eljön az ő idejük is. (Még az is lehet, hogy ez év decemberében lesz az évezred valóban utolsó szalagavatója.)

Az a jó ebben az Y2K-ban, hogy két szilveszterkor is fergeteges millennium-bulit lehet csapni, óriási bevétellel. Ha még azt is hozzávesszük, hogy az ember az óév utolsó napját a dátumvonal előrébb tartó oldalán tölti, majd egy jól irányzott motorcsónakkal átnavigál január elsejéből december 31-ébe, akkor összesen négyszer ünnepelheti meg, hogy ilyen nem mindennapi időszakban él. Persze azért az idei simább lesz a tavalyinál: nem kell tartanunk a számítógépek rakoncátlankodásaitól, és Jelcin se fog még egyszer lemondani. Egyedül a zenerádiók bemondóinak fájhatott a fejük: „a ‘80-as, ‘90-es és nullanullás évek slágerei” elég hülyén hangzott volna, de ezt is megoldották.

Talán kevesebben tudják, hogy több, mint ezeregyszáz év óta most, február másodikán volt az első páros nap (amikor a dátum minden számjegye páros). A február 24. is különleges nap: szökőnap. Ennek eredete a rómaiakhoz nyúlik vissza, akik még a 28 napos, a Hold mozgásához igazdó holdhónapban számolták az időt. A 12 holdhónapból álló év olyannyira eltért a Föld keringési periódusától, hogy időnként egy egész szökőhónapot kellett beiktatni. A rómaiak azonban mélyen vallásosak voltak, és félték, hogy az istenek megharagudnak rájuk, ha kicsinyes korrekcióikkal megbolygatják a tökéletes naptári rendszert.

Épp ezért a szökőhónapot (*mercedonius*) elrejtették az égiek szeme elől. Az utolsó hónap, a február közepébe ékelték, így 23-a után a szökőhónap, majd annak befejeztével február 24-e következett. (Egyébként azért február volt az utolsó hónap, hogy az év kezdete a tavaszi napéjegyenlőségre essen.) A trükk bevált, ugyanis az istenek semmit sem vettek észre a csalásból. Mai naptárunk a rómaiak iránti tiszteletből iktatja be épp ekkor a szökőnapot. Egyébként a februárvégi névnapok is későbbre tolódnak. (Ennek megfelelően kedvenc egyetememen minden felhasználó kapott a szökőnapon névnap gratulációt – mégiscsak baj lehet valahol az Y2K-val.)

E hasábokon szeretném üdvözölni Tomikát és Matyikát, akik szintén érettek a középiskolai oktatás mércéje szerint, és mégis folyamatosan publikálnak a fazekasos médiában. Tömör, pattanásig feszített drámai szösszeneteikben hű tudományos igényességgel ábrázolják saját és ismeretségi körük szívós intellektuális törekvéseit, legalábbis pszichopatológiai szempontból. Munkájuk mellett senki nem vonulhat el közönnyel.

Térjünk vissza ismét komolyabb vizekre. A Fazekas igen szerencsés abból a szem-

pontból, hogy több iskolaújság is megjelenik: a gimnazistákat megcélzó három (!) lap mellett fel-feltűnnek fiatalabb körökben is időszakos kiadványok. Akinek közérdekű mondanivalója van, megválaszthatja az őhozza leginkább illő médiumot (persze a választásban gyakran az játszik szerepet, hogy melyik lap jelenik meg – ha megjelenik egyáltalán), és aki kíváncsi a hírekre, írásokra és „olvasói levelekre”, még csak a sarki bódéig se kell, hogy lemenjen: a lap házhoz (osztályhoz) jön. Ez azonban nem a dolgok maguktól értetődő állapota, hanem sok embernek sok munkája van abban, amíg a gondolatból papíron megjelenő cikk lesz.

Sajnos az éjszakába nyúló igyekezet nem süt át a lap(ok) összes oldalán, és sok esetben elrugaskodott kritikára és élcelődésre adhat okot, mindez azonban nem kisebbíti a célkitűzés értékét. Bár sokmindent lehetne (gyakorlatilag is) jobban, több átéléssel és felelősséggel csinálni, még így is irtózatos munka összehozni az újságot. Ha csak az eltöltött időt vesszük figyelembe, az aktív munkatársak így is tiszteletet érdemelnek. Mindemellett sanda tekintetemet és kifogásaimat fenntartom.

Talán nem volt sportszerű megírnom ezt a levelet, mint ahogy a nyugdíjba ment kapitány (ó, ezek az áldott képzavarok) sem kritizálhatja nyugodt lelkiismerettel a valaha nála dolgozó matrózokat. Egyrészt azért, mert ő már nem járja nap mint nap a tengert, ezért nincs hitele és összehasonlítási alapja, másrészt pedig kijelentései a múltbéli, elévült tapasztalatain alapulnak. Ha mégis kéréten tanácsokat osztogatna – akár joggal, akár a köztökösödés kedvéért – a matrózok tapintatosan közölnék vele, hogy az már nem az ő világa, nem mérheti a saját elvont mércéje szerint, és mindenkinek jobb lenne, ha kegyeskedne végre eltemetkezni. De a matrózokból is lesznek még nyugdíjas kapitányok...

Csak annyit kívánok Szabó Péter leveléhez hozzáfűzni, hogy. Természetesen mindenkinek joga van a véleményét másokkal közölni, sőt. Elvileg még volt főszerkesztőknek is, de. Ilyen esetekben felmerülnek bizonyos problémák, mégpedig. Kerekes Anita szavaival: „májátültetésre váró” olvasók – esetleg szerkesztők – irigységet, rosszindulatot, netalán kifejezett utálatot olvashatnak ki Szabó Péternek az áprilisban leváltott „főszerk. hely.” úr személyével kapcsolatos megjegyzéseiből, hiszen. A levélíró tavaly májusig „tűzvonalban” harcolt a Fregattért; azóta – elballagási okokból kifolyólagosan – már „csak” szerzőként tevékenykedhet, ez azonban azt jelenti, hogy, ismétlem, jogos, csak éppen szerencsétlen dolog akármelyik szerkesztőt vagy magát a lapot nyílt színen kritizálnia, pont.

APRÓHIRDETÉSEK

- ☒ Állástalan főszerkesztő reméli, hogy egyetlen újság sem keresi meg ajánlataival.
- ☒ Elmaradt pingpongfoglalkozásaimat nyáron alkalmas partnernővel bepótolnám.
- ☒ Drogfüggő bácsi: „Volt egyszer egy ember, szakálla volt (vad)kender”
- ☒ Vivinek jó szelet és kitartást kívánunk. Minden pap ír, hajó a vége.

Mint mindig, Thomas ezúttal is írt nekünk verseket.

THOMAS: KERESÉS

Évekig kerestem azt a lányt,
Ki boldoggá tehetne már.
A szerelemnél nincs nagyobb hazugság,
Amit az ember egész életében vár.

Képes mindenre a nagy Ó-ért,
Még ha a másik nem szereti még.
Az álmaiban mindig vele lehet,
S nem akar felkelni reggel.

Másnap újra látja a lányt,
Szemébe néz és nagyon fáj
A szíve, s hogy nem vele van,
Legalább egy esélyt adj.

Istenem, miért teszel próbára minket,
Remény nélkül nehéz minden.
Mutass utat, s követlek téged,
A szerelmet keresem, vezess kérlek.

A BETÖRŐ

Fekete árnyék suhan az éjbe,
Minden ember nagy veszélyben.
Nincsen arca, álarc van rajta,
a gengszter a leprofibb fajta.

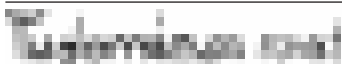
Bárhová betör, csak pénz legyen a házban,
Egy akció után több napig nincs munkája
Sokat keres, de egyre idegesebb,
A zsaruk keresik, ez csak természetes.

Most éppen dolgozik, újra van melója
Háromszintes ház, ez az elnök úr autója
Minden oké, éppen menni készül,
Szirénazaj, ez csapda, menekül.

Indul a hajsza, hangos az egész város,
Huszonöt zsarú, ez elég gázos.
Nincs sok esély, fel is adja magát,
Bilincs a kezén, irány a bíróság.

Húsz év sittkó, ez lett a sztori vége,
Sok pénzre vágyott, jönnek a börtöni évek.
Nincs fekete árnyék most az éjben,
Minden ember biztonságra élhet.

NAGY TÁJALAKÍTÁS ELŐTT AZ ORSZÁG

Magyarország egyik legégetőbb problémája a környezetvédelem kérdése. Valójában mit értünk környezet alatt? A mindennapi életben a legszorosabb környezet alatt az utcáinkat, tereinket értjük. Szomorú látványt nyújt a buszmegállók szemeteseiből kiömlő hulladék, az eldobált cigarettacsikkok, de már csak a város szmogja, a por is. A körkép, mellyel próbáltam illusztrálni a tragikus állapotokat, mutatja, hogy országunk e szempontból is reformokra szorul.

Az egyszerű polgár ezek hallatán felteheti magában a kérdést: „Én mit tehetek azért, hogy ez a kép megváltozzon?” Valójában nem sokat. Attól, hogy a hulladékot a szemeteskukába helyezem, még nem lesznek az utcák tisztábbak. Ezt a példát minden embernek követnie kellene ahhoz, hogy bármiféle eredményt fel lehessen mutatni. Szükséges lenne több szeméttároló kocsi elhelyezése a lakótelepek környékén és a belvárosban is egyaránt. Kezdeményezni kellene több park létesítését, mellyel a levegő tisztítása mellett kutyasétáltatásra alkalmas hely lenne kijelölve. Az Angliában már hosszú idők óta jól működő rendszert alkalmazni lehetne Magyarországon is, amely szerint a kutya gazdája felel az esetleges kutyaürülékekért és azt azonnal a gyepről ill. az utca kövezetéről eltávolítani köteles. Máskülönben a polgár súlyos bírsággal büntethető.

Környezetünk védelmének fogalmába beletartoznak az abban élő állatok is. Az embernek kötelessége vigyázni az oxigént adó fákra, erdőkre, melyek életünk lételemét képezik. Mérlegelnünk kell az éppen aktuális gazdasági haszon (pl. fakitermelés) vagy a több évtizedekig élő fa hasznosságát. E gondolat lényegét a közismert mondás jól megfogalmazza: „Ha kivágtad az utolsó fát és megmérgezted az utolsó folyót, rá fogsz jönni, hogy a pénzt nem lehet megenni.”

Több európai országban jellemző a vadászat akár illegális formában is, mely olyannyira mértéktelen, hogy sok különleges s talán a világon egyedülálló kincs elvesztéséhez, a faj kipusztulásához vezet. Ennek hátrányát az élet több területén is tapasztalhatjuk. Elsősorban a természet kialakította tápláléklánc, az élőlények közti körforgás mechanikus jellege megszakadhat. Ez más fajok további pusztulásához vezethet. Így szépen lassan az ember megfosztja magát azoktól az örömeiktől, ahonnan a boldogság és a béke fogalma egykor indult. Gazdasági szempontból pedig számolni kell az idegenforgalom esetleges csökkenésével, amely máskülönben az ország fejlődéséhez jelentős összeggel hozzájárul. Aktuális és egyben ideillő példaként említhető a Tisza vízének szennyezettsége. Ez máris maga után vonja a Tisza partján idegenforgalmi komplexumokat üzemeltető cégek megszűnését vagy akár magánemberek munkanélkülivé válását. Mindemellett országunk hírnevét nagymértékben ronthatja.

Az esetleges problémák elkerülése végett a megelőzésre kell a fő hangsúlyt fektetni.

Ez meglehetősen nagy anyagi áldozatokkal jár. Magyarország egy éves bevétele lenne elegendő ahhoz, hogy az Európai Unió elvárási szintjének eleget tegyünk. A reformálás lehetősége már a hulladék tárolásakor a szelektálással elkezdhető, a nyugati mintát alapul véve. A személtelhelyezés kérdése nem megoldott a szeméttelpeken való tárolással. A hulladék elégetése lenne a legmegfelelőbb, mindez természetesen modern technika alkalmazásával, amellyel Magyarország jelenleg nemigen rendelkezik. Éppen ezért a külföldre való szállítás és az ott történő elégetés lenne a célszerű. Preferálni kellene a környezetbarát termékek forgalmazását és az újrafelhasználást az eddigiekénél is jobban hangsúlyozni lehetne. A cél megvalósítása érdekében a gyártókat és a forgalmazókat egyaránt érdekeltté kell ebben tenni (pl. százalékban megállapított kedvezményekkel).

Fűrök Zsuzsanna

EGY ÉV MATEK AZ ÚJVILÁGBAN

Montágh Balázs neve leginkább a céseknek csengeth ismerősen, ugyanis ő szervezi a matek iránt érdeklődő középiskolásoknak nyaranta, augusztusban a hármashatár-hegyi tábort. (Ezt mint mindig, az idén is megrendezik.) Balázs jelenleg az Egyesült Államokban, Memphis-ben doktorandusz, azaz a doktori disszertációjának megírására készül.

– A Fazekasról nagyon szép emlékeim vannak, annak ellenére, hogy akkor még eléggé más világ volt: például az fel se merülhetett, hogy olyan újságot készítsünk, amelyet igazán szeretnénk. Akkoriban egyetlen lap létezett, és minden szám egy kompromisszum volt a felelős tanárral.

Általános iskolában javarészt kilógtunk a többiek közül, de a gimnázium négy éve alatt végig összekötött minket a hasonló érdeklődés. Most ezen nem is csak a matekot értem, hanem általában a szellemi dolgokat... tulajdonképpen talán egyszerűen a gondolkodást, és egyfajta sajátos, gondolkodó hozzáállást a világhoz. Thiry Gabi nénit, matektanárunkat és osztályfőnökünket nagyon szeretttük, és a tanári kar egészére is szívesen gondolok vissza. Azt túlzás lenne állítani, hogy tőlük eredt az osztályoknak ez a bizonyos *jó légkör*, inkább olyanok jártak az osztályba, akikben ez eleve megvolt, és a tanárok általában hagyták ezt kibontakozni.

• Kít játszottál Lúdas Matyitokban?

– Mivel tudták rólam, hogy jól szavalok, és ezért főszerepet akartak adni, de Matyit a darab rendezője játszotta, rám osztották Döbrögi alakítását. Ez teljesen képtelen ötlet volt a 60 kilómmal és a vékony alkatommal, de el „kellett” vállalnom. A legjobb előadást végül a bések hozták össze, akik a televízió egy átlagos esti műsorát parodizálták Lúdas Matyi-köntösbe öltöztetve. Viszont a vetélkedőt összesítésben mi nyertük, és erre még most is szívesen emlékszem vissza.

• Mióta készülsz arra, hogy matematikus leszel?

– Kissé furcsán hangozhat, de óvodás korom óta szeretem a matematikát. Máig emlékezetes élményem, mikor rájöttem, hogy ugyanannyi dominó van egy készletben, mint ahány építőkocka kell egy háromszög kirakásához ($1 + 2 + \dots + n$ – persze akkor még nem elvont fogalmakban gondolkoztam). Ötödikes koromban szereztem első versenyeredményemet, és innen már ment minden a maga útján: C osztály a Fazekasban, majd matematikát hallgattam az ELTÉ-n, amit 1991-ben végeztem el. Utána eléggé megtorpantam. Akkoriban még nem volt igazán szervezett doktoranduszképzés Magyarországon, és se én, se a témavezetőm nem voltunk elég erőszakosak, azaz nem nyaggattuk egymást eléggé. Nem sokkal az ösztöndíjam lejárta előtt a BME-re mentem matematikát tanítani.

A munka mellett nem sok időm jutott kutatásra, így igen megőrültem, amikor megtudtam, hogy Bollobás Béla kombinatorika iránt érdeklődő diákokat keres. Úgy

túnt, ez az utolsó lehetőségem, és gyorsan jelentkeztem. Tavaly január óta nála tanulok a Tennessee állambeli Memphis legnagyobb egyetemén. Ugyanúgy, mint a magyar középiskolák között, az amerikai egyetemek közt is van egy árnyalt tekintélyrangsor, az élen pl. a Harvarddal és az MIT-tel. A University of Memphis a listán nem áll előkelő helyen, de ez inkább a doktoranduszképzést megelőző szakaszra vonatkozik. Ez ellen a tanárok nem sokat tehetnek, mert eleve szerényebb igényű és előképzettségű hallgatókkal kell foglalkozniuk. A doktoranduszhallgatók viszont gyakran, mint én is, egy konkrét témavezetőhöz jelentkeznek. Személy szerint nagyon örülök, hogy Bollobás Béla mellett dolgozhatok, aki nagy híré kombinatorikus, és 30 évig tanított Cambridge-ben.

• **Mit csinálnak munkaidőben a matematikusok? Meg lehet-e élni csupán a matematikából?**

– Egy matematikusnak egyszerűen az a dolga, hogy új tételeket találjon ki; persze az új eredmények nem a semmiből jönnek, hanem általában egy folyamat részei, amit az adott területen dolgozók egymás cikkeit olvasva, együttműködve alakítanak, úgyhogy ha valaki valami újat akar fölfedezni, nem árt, ha bekapcsolódik valamelyik folyamatba, és ráérez a logikájára. Durva általánosítással el lehet mondani, hogy jól válaszolni sokkal hamarabb tud az ember, mint jól kérdezni.

Persze az utóbbit középiskolában nem is lehet tanítani, és még az egyetemen is csak lassan, valahogy a hivatalos tanítás mellett „megbújva” kezdenek ezzel foglalkozni a szerencsés esetben egymásra találó tanárok és diákok. A jó kérdések föltételéhez nagy területeket kell tudni áttekinteni, és a tapasztalat is jól jön hozzá. Gondoljunk csak Erdős Pálra, és az általa feladott „pénzdíjas” problémákra (a megoldottak között volt 1000 dolláros is), melyeken évtizedek óta törték illetve törnek a fejüket világszerte a matematikusok, és amik óriási mértékben vitték és viszik ma is előre a matematikát.

Gyakran szokták tőlünk kérdezni, hogy mi újat lehet még kitalálni a matematikában. Igazság szerint épp hogy túl sok új felfedezés van, az egész matematikát mint tudományt már kb. száz éve nem látja át senki. Minden válasz egy csomó új kérdést szül. Ezt jó tanuló gimnazistaként nehéz elhinni, mivel amit érettségiig tanul az ember, azt nagyrészt 200–250 évvel ezelőttig hozták létre. Az egyetemen hamar felgyorsulnak a dolgok, sokkal elvontabb gondolkodást, szemléletet várnak el, és nem csak a megértés, hanem a készség szintjén. A matematika elvontsága, a „valóságtól” távol állása ellenére számos, a gyakorlatban is jól használható eredményt szült: gondoljunk a klasszikus analízisre, mely óriási lökést adott a fizikának; vagy a modern analízis egy, a végtelen dimenziós terekkel foglalkozó területére, amin a kvantummechanika számításai alapszanak; vagy pedig a számítógépes programozás és a titkosítások matematikai hátterére (ezek nélkül ki merne az Interneten pénzt átutalni?!). Sosem lehet tudni, hogy egy adott kutatás mikor bizonyul hasznosnak.

Ami az anyagiakat illeti: ha az embernek vannak eredményei, akkor külföldön meg tud élni. Itthon bonyolultabb a dolog. Manapság a számítógépes szakemberek, a közgazdászok és a jogászok sokkal biztosabban találnak jól fizető állást, ezért sok

tehetséges ember inkább ezeket választja. (Amikor én kezdtem az egyetemem, lényegében mindegy volt, mert a mai fogalmak szerint szinte senki se keresett jól.) Úgy tudom, a Széchenyi- és Bolyai-ösztöndíjak (melyekre a név ellenére nem hallgatók, hanem teljesen „felnőtt” kutatók pályázhatnak) sokat javítanak a helyzeten. Mindenesetre az itthon élő matematikusok többsége elég gyakran tölt fél–egy évet külföldön, ami szakmailag és anyagilag egyaránt jól jön. Ebből a szempontból ez egy nagyon jó pálya, a magyar matematikusokat sok helyre hívják, egyrészt mert jó a hírük, másrészt nincs szükség anyanyelvi szintű nyelvtudásra, tehát nem kerül hátrányba az, aki nem folyamatosan él kint. Én magam nem vagyok nyelvtehetség, de a szakcikkekkel könnyen boldogulok. Bár ami azt illeti, nekem kezdettől fogva bármilyen szöveg olvasása sokkal kisebb problémát jelentett, mint egy bolti vásárlás vagy egy adminisztrációs ügyintézés... Azért most már az utóbbival se állok hadilábon.

• **Jelenleg milyen témán dolgozol?**

– A fél évig Memphis-ben vendégeskedő Simonovits Miklós hívta fel a figyelmemet az „anti-Ramsey” típusú kérdésekre: egy teljes gráf éleit adott számú színnel színezzük, és az a kérdés, hogy hány szín mellett lesz biztosan valamilyen adott részgráf csupa különböző színnel. Az tűnik ebben nagyszerűnek, hogy sok, különböző nehézségű, eddig nem nagyon kutatott, érdekes kérdést lehet feltenni benne. Bár még csak most kezdtem, eddig a válaszokkal sem állok rosszul.

A feleségemmel, Csörnyei Mariannával sajnos nem együtt dolgozunk, neki már diploma után fél évvel (!) megvolt a doktorija, és utána Angliából, a University College of London-tól kapott 2004-ig „olyan ajánlatot, amit nem lehet visszautasítani”. Talán az én számból is hitelesen hangzik, hogy ő egy egészen kivételes szakmai tehetség. A témáink is messze vannak egymástól, ő az analízisben érezte magát a legerősebbnek, és ezt választotta. Remélem, 2 év múlva, amikor nekem is meglesz a PhD-m, találok a közelében munkát. Hogy 2004 után mi lesz, arról sejtelmem sincs, de főleg attól függ majd, hogy ő hol fog tudni az eddigi szintjén tovább dolgozni. Ha úgy látjuk, hogy itthon is, akkor itt szeretnénk matematikusként megélni. Ő egyébként március óta Texas-ban vendégeskedik, így hétvégenként meg tudom látogatni.

• **Miben különbözik az amerikai felsőoktatás a magyartól?**

– Az amerikai „university” inkább a magyar középiskolához, mint az egyetemhez áll közel. Az igaz, hogy többnyire kutatók tanítanak itt 18 éven felülieket, de az oktatás színvonala más: egy 18 éves amerikai kb. annyit tud, mint egy 14 éves magyar. Ugyanis az amerikai oktatási rendszer alapelve, hogy tiszteletben kell tartani a gyerek jogait, méltóságát, ápolni kell az önbizalmát, és az általános iskolás korosztálynak minél játékosabb, élvezetesebb órákat kell tartani. Ez nagyon szép, de közben a tanítás messze a háttérbe szorul. Emiatt az egyetemre kerülő diákoknak kötelező mindenféle tárgyat felvennie, hogy behozza a lemaradást. (Tehát sokféle szakok hallgatói egy egyetemre, egymáshoz közeli épületekbe járnak. Nemrég épp az operaezenes hallgatók Don Giovanni-előadásáról jöttem a gépterembe.)

Számomra az a legfurcsább az amerikai felsőoktatásban, hogy *fel sem merül*, hogy

gondolkodni tanítsák a diákokat. Alighanem az előbbi alapelvek miatt: senkit sem akarnak abba a kényelmetlen helyzetbe hozni, hogy kiderüljön, hogy nem elég okos valamihez. Aki aztán elvégzi a négyéves „undergraduate” képzést, és 22 évesen nekivág a doktoranduszképzésnek, annak nem könnyű, mert ilyen korban már nehéz elkezdni gondolkodni.

Az egyetem fizikai formája (mint nagyon sok amerikai egyetem) a budapesti Műegyetemre hasonlít, az óriási központi épület nélkül; sok kisebb épület van a város közepén. (Ez nem a belvárost jelenti, az ugyanis Memphisnek a nyugati szélén, a Mississippipartján van.) A miénkben a matematika az idegen nyelvekkel osztozik. Fontos különbség, hogy a tanszékek nagyobbak, mint Magyarországon, például egyetlen matematikai tanszék van. Ez egyrészt azért előnyös, mert a matekottatás magyar középiskolás szintű, másrészt pedig elősegíti a más kollégákkal való kapcsolattartást.

A doktoranduszok az egyetem környékén száltak lakást bérelni. Én viszonylag messze lakom, így igencsak elkel az autó, mivel a buszközlekedés a semminél épp hogy jobb, metró pedig 500 km-es körzetben sehol nincs, annak ellenére, hogy Memphis elővárosokkal együtt egymillió (!) lakost számlál. Persze nem szabad európai szemmel nézni, mivel ebben az országban mindig bőven volt szabad tér, ezért a városok sokkal ritkábban lakottak, nagyobb területen terpeszkednek, ezért alkalmasabbak az autózásra. Szinte mindenki saját autóval közlekedik. Érdekes egyébként, hogy elég kevés az európai kocsi, és rengeteg a japán, főleg Toyota és Honda. Én egy tízéves dél-koreai Hyundai-t engedtem meg magamnak. Az ilyen korú autók jóval olcsóbbak itt, mint otthon, egy Toyota forintba átszámítva hatszázezer körül van, egy Hyundai háromszázezer.

• **Az amerikaiak tényleg olyan hülyék, mint ahogy az óceánon átszivárog?**

– Én főleg nem az átlaggal érintkezem, de alapjában véve szerintem nem hülyék. Ami engem inkább zavar, az a „keep smiling”: itt alaphelyzetben azt illik mutatni, hogy jól érzem magam és sikeres vagyok (legyen bárhogya is), tehát az emberek gyakran maszkszerű vigyorral köszönnek egymásnak, és ha úgy adódik, percekig ezen a szinten „beszélgetnek” – persze a közeli ismerősök itt is őszintébbek. Fordítva pedig: innen nézve a magyar stílus is furcsának tűnik: nálunk (Magyarországon) épp hogy a panaszkodás a divat: aki csupa jót mesél az életéről, gyakran visszatetszést kelt.

Amerikában az emberek diákkoruk után is hajlamosabbak a szabályokat bemagolni és vakon követni, mint gondolkodni. 1998-ban eset meg, hogy egy általános iskola – más intézményekkel együtt – hozott egy szabályt, mely szerint fegyverként használható tárgyat tilos bevinni, és aki mégis beviszi, kicsapják. Egy szép napon egy tízéves kislány elővette uzsonnját, és lám: édesanyja az alma mellé egy kiskést is csomagolt. A lány kivitte a kést a tanító nénihez azzal, hogy ő úgy tudja, hogy ennek nem szabadna nála lennie. A tanító néni megdícéerte a lányt, majd szabályszerűen jelentette az esetet. Az illetékesek pedig, merhogya a szabály az szabály, kicsapták. Az ügy nagy sajtóvisszhangot kapott, országos tévéműsor lett belőle, így a kislány két hónap múlva folytathatta tanulmányait.

A szabálykövetés jó oldala, hogy egy hivatalban általában normálisan, kedvesen bánnak az emberrel, mert elégedettek a munkájukkal, és tudják, hogy ez is a helyes munkavégzés része. Az alacsonyan képzett munkaerő viszont sok borsot tud törni az ember orra alá. (A közhiedelemmel ellentétben a Clinton-kormányzat alatt 5% alá szorult a munkanélküliség (gyakorlatilag megszűnt), és az erőszakos bűntettek száma 25%-kal csökkent. Ám vannak, akik a gazdasági fellendülést és a munkanélküliség csökkenését nem a kormányzatnak, hanem az Internetnek tulajdonítják.) Mindemellett láthatóan nincsenek túl nagy elvárások egyes munkahelyeken. Egy boltban kommunikálni az eladókkal gyakran komoly erőpróba, de a legjijesztőbb élményem az volt, amikor két nő intézte az autóm biztosítását, és az egyik rajtam tanította a másiknak a számítógép kezelését: sorra mondta, mire hogyan kell klikkelni az egérrel, a másik pedig bágyadtan keresgélt, mintha olvasni se tudna. Az „oktató” végül feladta és átvette a munkát. Az egyik volt fazekasos osztálytársam feleségének nem volt ekkora szerencséje, amikor egy New York-i kórházban az egyik nővér a másikat pont ilyen hatásfokkal tanított infúziót bekötni.

Általában elég kedvesek egymáshoz az emberek, az utcán talán még inkább, mint a hivatalban. Ennek szöges ellentéte olvasható az újságokban. Például egy néni egyszer elment vásárolni, és egy késsel a hátában jött haza. Mikor ezt a lánya észrevette, elmondta, hogy odafelé valami történt az úton, de ő azt hitte, hogy csak erősen megütötték. Utólag kiderült, hogy a bolti kamera rögzítette a nénit késsel a hátában, de a boltban senkinek sem volt hozzá egyetlen szava sem. Egy másik esetben pedig egy hatéves (!) kisfiú az óráközi szünetben előhúzott egy pisztolyt és nyakonlőtte osztálytársnőjét, akivel előző nap összeverekedett. Ettől a történetől napokig rosszul voltam, de érdekes módon az amerikaiakat nem viselte meg különösebben.

Ők úgy veszik, hogy ez velejárója a teljesen szabad fegyvertartásnak, és a többség már belenyugodott, hogy mindig is megmarad ebben az országban. Az egyik vélemény szerint azért, mert az állampolgári öntudat nem bírná el, ha minden fegyvert és fegyverviselőt nyilvántartásba vennének, mások szerint viszont a fegyvergyártó lobb megvette a parlamenti képviselők jó részét. Most egyébként az egyik elnökjelölt, Al Gore azt ígéri, hogy ő legalábbis az ezutáni fegyvervásárlásokat csak megfelelő előéletű embereknek engedélyezné majd. Kíváncsi vagyok, hogy ha ő nyer, sikerül-e ezt keresztülvinnie. A külpolitikán kívül egy amerikai elnök nem sokat tehet egy olyan ügyben, amiben kitartóan ellenkezik vele a parlament többsége.

• **Sikerült megszoknod az életformát? Erős a honvágyad?**

– Nemrég még igen kilátástalannak láttam a helyzetet, de most már, hogy közel van feleségem, egyre otthonosabban mozgok, és van autóm, sokkal jobban érzem magam. Autó nélkül még egy egyszerű bevásárlás is komoly expedíció, mert a boltok nagyok, és messze vannak egymástól. Korábban azt szoktam volt mondani, hogy háromféle ember sétál itt gyalog az utcán: a kutyasétáltatók, a hajléktalanok és én. A „hajléktalan” nem egészen stimmel, mert nekik is van egy félig összedőlő házuk, de kb. úgy öltöznek és néznek ki, mint a magyar hajléktalanok. Azt hiszem, az ismerősökön

kívül legjobban az európai stílusú városszerkezet és városmag hiányzik: kicsit egy óriási Rákoscabának tűnik ez a hely. Úgy tudom, kevés kivétellel (pl. New York, Boston) az amerikai városok nagy része ilyen.

Az első hetekben olyan honvágyam volt, hogy bebusoztam a Mississippi partjára (innen kb. 15 kilométerre lakom), és nekivágtam a hídnak, mintha otthon a Duna fölött sétálnék (persze a túlsó parton nem állt város). Mivel nem volt járda, az autópálya-leállósávon gyalogoltam, és visszafelé megálltam naplementét nézni. Mikor továbbindultam, utólért egy rendőrautó, és a rendőr ezt mondta: „Ember, de megjíjlesztett minket, azt hittük, hogy le akar ugrani”. Gondolom, egy amerikai számára ez az egyetlen logikus ok arra, hogy valaki egy hídon gyalogoljon...

• **Melyik a kedvenc sportod?**

– Legjobban a jégchokit szerettem meg, ez már versenyképes nálam az „igazi” futballal, és megkedveltem a kosárlabdát is. Se a baseball, se az amerikai futball nem nyerte el a tetszésemet. (Ez utóbbi egyébként nem azonos a Magyarországon is játszott rögbivel, de abban hasonlít, hogy ez is egy csoportos birkózóversenyre emlékeztet, sőt talán még jobban.) A baseball-t akkor kell nézni, amikor az ember szellemileg elfáradt, és egy stresszmentes, békés ritmusú meccsan akar kapcsolódni, de nem túl álmos, mert könnyen elaludhat rajta.

Ez a négy csapatsport nagyon népszerű idekint, a tévé rengeteg közvetítést és naponta többször ismételt, egyórás összefoglalót ad. A sportversenyek az évszakok szerint váltják egymást, így senki nem marad ki semmiből. Az élsportolók nemzeti hősnak számítanak, ugyanúgy mint otthon Egerszegi Krisztina vagy Kovács István. Az az érdekes, hogy ehhez az ittenieknek nem kell legyőzniük a világot, csak Amerikát – kicsit egy egész külön világgként tartják számon az országukat.

A bajnokságoknak van egy hosszú „alapszakaszuk”, és aztán egy kieséses rendszerű „rájátszás”, amire a szélesebb közönség odafigyel. Az alapszakasz határozza meg a kiemelést. A legfurcsább, hogy az alapszakaszban, bár többnyire mindenki mindenkivel játszik egyszer, mégis földrajzi csoportokra vannak osztva a csapatok, és azokon belül többet játszanak. Ez igazságtalan (ha gyengébbek kerülnek össze, együtt jól járnak), de üzletileg bejön, mert az alapszakaszban a szurkolók mindenhol főleg a rivális szomszédok elleni meccsre kíváncsiak. Az a fontos, hogy a szomszédot verjük meg, a távoli ellenfél sokkal kevésbé érdekes.

Az amerikaiak a sportban eléggé szeretik a statisztikákat, és fontos esemény, ha az „örökranglistát” valaki átírja. Ha megtörténik, szinte a vízcsapból is ez folyik, főleg a baseball-ban, ahol majdnem százévesek a hagyományok. A sport központi téma az egyetemen is, legalábbis az amerikai futball és a kosárlabda (lány is). Ezekben a sportokban ugyanis a későbbi profik az egyetemi bajnokságból kerülnek ki. (A másik kettőben a fiatalok a profi csapatok tartalékcsoportjainak bajnokságaiban vesznek részt) Az egyetemi bajnokság az egyetem életének fontos ügye, sőt az egész városnak, ahol az egyetem van.

• **Hogyan ünneplik az amerikaiak a húsvétot?**

– Itt sem a húsvéthétfőt, sem a locsolást nem ismerik (a tojást is a nyuszi hozza), de a húsvét egy komoly családi ünnep, nagy ebéddel, tojásfestéssel, és örvendezéssel azon, hogy Jézus Krisztus feltámadt. Ez egy sokkal vallásosabb hely, mint Magyarország. Azt hiszem, nálunk kb. az emberek fele gondolja (mint ahogy én), hogy van Isten, és valamivel kevesebb (én nem), hogy Jézus is Isten, itt viszont szinte mindenki. Tegyük hozzá, hogy mivel Tennessee déli állam, az átlagnál is vallásosabb.

Úgy gondolom, hogy ez amiatt van így, hogy egyrészt itt sokkal kevesebb szenvedést éltek át az emberek (pl. az ország területen 135 éve volt utoljára háború, az is polgárháború volt), és ezért kisebb gond nekik elhinni egyszerre, hogy Isten jó és mindenható, mint nekünk; másrészt az egyházak nem működtek földi-vagyoni hatalmi szervezetként, tehát nem kompromittálták a hitet. A vallás nemcsak templomi, hanem családi ügy is. Elterjedt szokás, hogy a közös ebéd vagy vacsora előtt körbeáll a család, megfogják egymás kezét, és a családfő mond egy rövid, aktuális eseményekre rögtönzött imát.

Peter Taylor 2000. április 29.

Fregatt Diáklap

2000. május–június

Megjelenik a Fazekas Mihály Gimnáziumban,

120 példányban.

Fregattkapitány	Bernáth Andrea
Első tiszt	Rózsa Dávid
Másodtisztok	Dunkel Petra
	Perity Ilona
	Szalai Vivi
Hajóács	Peter Taylor
Kabinmázolók	Bogár (címlap)
	Hajdu Csilla (5. o.)
	Kerekes Anita
Felelős vízrebocsátó	dr. Jóvér Béláné

